

10

2007
ročník 59

40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 274 _____ **Hledání identity ve virtuálních a fragmentárních světech médií/** Zdeněk Jonák
- 281 _____ **Knihovna Matice slezské se představuje – 1/** David Mach
- 283 _____ **MARKETING V KNIHOVNÁCH ...a média a rozpočet/** Radka Johnová
- 286 _____ **JAK NA TO Problémy při využívání finančních prostředků ze Strukturálních fondů EU pro rozvoj knihovnictví (na příkladu Plzeňského kraje)/** Dagmar Richi Čerňová
- 290 _____ **Motivace zaměstnanců na informačním pracovišti/v knihovně – 4/** Tereza Sedivcová
- 292 _____ **Knížní katalog 21. století/** Jens Redmer
- 294 _____ **E-learningové kurzy katalogizace: první zkušenosti/** Edita Lichtenbergová
- 297 _____ **RECENZE Pocta kladenským nakladatelům/** Vladislav Raška
- 298 _____ **Z KNIHOVEN...**
- 302 _____ **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**
- 303 _____ **ZE SVĚTA**
- 304 _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR**
- _____ **ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR ANEB NÁROD SOBĚ II – 10/** Jaroslav Čisář

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Jana Markusová
Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),

Ing. Aleš Brožek, Ing. Jan Kaňka,

PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Ladislav Kurka,

PhDr. Jan Meier, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Míturová,

Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,

PaedDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,

PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma

ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.

Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 092 813

e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvem poštovní přepravy Praha

čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace

z programu MK ČR Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit

publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 10. 2007

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

Seeking identity in the virtual and fragmentary worlds

of the media (*Zdeněk Jonák*) /274

Introducing the Silesian Foundation library I (*David Mach*) /281

Marketing in libraries... and budgeting (*Radka Johnová*) /283

Problems using funding from EU Structural Funds

for the development of libraries (based on the example

of the Plzeň region) (*Dagmar Richi Čerňová*) /286

21st century book catalogue: Google Book Search:

Leaf through any book in the world from your armchair

(*Jens Redmer*) /292

Employee incentives at the information centre/library – 4

(*Tereza Sedivcová*) /290

Cataloguing e-learning courses: first experience

(*Edita Lichtenbergová*) /294

Reviews: Homage to Kladno publishers (*Vladislav Raška*) /297

From the libraries

Regular features

AUS DEM INHALT

Identitätssuchen in den virtuellen und fragmentarische

Medienwelten (*Zdeněk Jonák*) /274

Bibliothek des schlesischen Stiftungsfonds stellt sich dar I

(*David Mach*) /281

Marketing in den Bibliotheken... und das Budget

(*Radka Johnová*) /283

Probleme bei der Ausnützung der Finanzmittel von

Strukturellfonds der EU für Entfaltung

des Bibliothekswesens (auf dem Beispiel des Pilsner Kreises)

(*Dagmar Richi Čerňová*) /286

Motivierung der Angestellten in einem Informationsarbeitsplatz

und in der Bibliothek – 4 (*Tereza Sedivcová*) /290

Bücherkatalog des 21. Jahrhunderts: Google Book Search:

Aus eigenem Büro irgendwelches Buch auf der

Welt durchzublättern (*Jens Redmer*) /292

Eie ersten Erfahrungen mit den E-Lehrkursen

der Katalogisierung (*Edita Lichtenbergová*) /294

Rezension: Ehrenbezeugung den Kladnoer Verlegern

(*Vladislav Raška*) /297

Aus den Bibliotheken

Regelmäßige Spalten

HLEDÁNÍ IDENTITY VE VIRTUÁLNÍCH A FRAGMENTÁRNÍCH SVĚTECH MÉDIÍ

ÚVOD

O vlivu interaktivního on-line prostředí či jiných moderních multimédií na vnímání člověka existuje řada studií a výzkumů. Žádné šetření však zatím spolehlivě nepotvrdilo, zda vliv médií má ve vztahu k společenskému chování mladého člověka, jeho agresivitě či naopak altruismu, kauzální povahu nebo je jen více či méně statisticky prokazatelnou souvislostí.

Při výzkumu vlivu multimédií na chování člověka je důležité odlišit vztah, při němž člověk zaujímá k médiu vztah pasivní (např. TV) a vztah, při němž je počítačem aktivizován ke spolupráci, interaktivitě (počítačové hry). Zatímco u prvního typu je prokázáno, že s počtem hodin strávených pasivním přihlížením negativní vliv média roste, projevuje se vliv interaktivních médií variabilněji. Interaktivní hry představují virtuální prostředí, v němž hráč vstupuje často do vztahů již hotových nebo připravených předchozími spoluhráči. Vyžaduje se od něho schopnost přizpůsobení, rozhodování, fantazie i tvořivost. V roli, kterou si zvolí, nebo která je mu přidělena, musí respektovat určitá explicitně i implicitně stanovená pravidla, jinak ztratí respekt ostatních účastníků nebo může být dokonce ze hry vyloučen. Oproti pasivnímu přístupu k médiím má interaktivní přístup blíže skutečnému životu.

Zasazení moderního člověka do virtuální reality je živý, neuralgický problém, který se promítá napříč generacemi. Není tajemstvím, že nejmladší i mladší generace se v prostředí virtuální reality uplatňují s větší jistotou než generace dospělých.

S podobným paradoxem se setkávají učitelé ve školách. Zatímco podle požadavků vzdělávacích programů se žáci učí základy práce s informačními a komunikačními technologiemi, velké procento z nich v kontaktu s počítačem překonalo fázi vyhledávání a zpracování textových či grafických informací. Spolehlivě na počítači mailují, chatují, hrají hry, řečeno moderním slovníkem – **tráví stále více času ve virtuální realitě, kyberprostoru.**¹

Dosavadní přehledně lokalizované informační zdroje a systematicky uspořádané poznatky v nich uložené se nejednoduše získávají z blíže nedefinovatelných, virtuálních oblastí, v podobě fragmentů, které musí uživatel teprve dodatečně uspořádat. Porozumění digitálním médiím využívajícím inovace nabízené moderními informačními a komunikačními technologiemi vyžaduje osvojení nové formy vědění, které je zahrnuto do kutikulárních dokumentů pod názvem informační gramotnost.

POJEM INFORMAČNÍ GRAMOTNOSTI V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU

Cílem oblasti informačních a komunikačních technologií, jak je formulován v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, je dosažení širěji pojaté tzv. **informační gramotnosti**, která spojuje znalosti a dovednosti práce s informační a komunikační technikou (**počítačová gramotnost**) a zvláštní znalosti a dovednosti, které bývají v odborné literatuře označovány pojmem **funkční gramotnost**.

V následujícím textu nabízíme určitý teoretický rámec naznačující, jak byly signifikantní znaky počítačové a funkční gramotnosti integrovány do gramotnosti informační:

Počítačová gramotnost

Pod tímto pojmem se rozumí souhrn dovedností a znalostí nezbytných k bezpečnému ovládnutí systému výpočetní techniky a k poznání a pojmenování jejich hardwarových a softwarových komponent.

Funkční gramotnost

Cílem funkční gramotnosti je schopnost orientovat se ve světě informací, a to jak digitálních, tak tištěných, zpracovaných na textových, zvukových i grafických editorech, uložených v celosvětové síti či v informačních institucích. Přínos vzdělávací oblasti ICT spočívá ve schopnosti naučit žáka získané informace smysluplně interpretovat, aplikovat je v reálných situacích a za přispění dostupných kancelářských či analytických hardwarových či softwarových prostředků.

Aby si žák uvědomil celý komplex problémů, který vnáší do současného života komunikace s celosvětovou sítí a ostatními zdroji informací, musí dokázat nejen elementární technické znalosti spojené se znalostí manipulace s hardwarovými, softwarovými a jinými prostředky celosvětové informační struktury, ale musí si být vědom zejména i jejich možností jako prostředku poznání a mezilidské komunikace. S tím jsou také spojeny požadavky na jeho odpovědný etický postoj k mediálním obsahům, nesoucím často neověřené, nezřídka i záměrně matoucí, negativní nebo dokonce eticky závadné informace.

Informační gramotnost

„Přidaná hodnota“ informační gramotnosti, vzhledem ke gramotnostem předchozím, spočívá ve schopnosti integrovat získané informace jako neuspořádaná data do systému uspořádaných vědomostí a zkušeností žáka.

Informačně gramotný žák by měl již k vyhledávání informací přistupovat s jasným záměrem a předem zvolenou strategií. Vyhledávání by mělo být již zacíleno na určitou formu zpracování a využití vyhledávaných informací, což ovšem nevylučuje při vyhledávání určitou formu „heuristického tápání“. Větší důraz je položen na hodnocení informací a informačních zdrojů z hlediska jejich věrohodnosti a pravdivosti. Žák je ve výuce ICT veden k tomu, aby dříve než informace získané z internetu či jiných médií použije, ověřoval jejich věrohodnost tím, že je:

- konfrontuje se svými vědomostmi a zkušenostmi;
- využívá k posouzení věrohodnosti alternativních informačních zdrojů;
- rozlišuje informační zdroje s přihlédnutím k jeho hodnocení, významu autora, doporučení autorit apod. (tzv. impaktový faktor).

Žák dále zdokonaluje dovednosti s editory na zpracování grafické i textové informace. Snaží se přitom respektovat estetická, typografická, stylistická, legislativní a jiná pravidla, úzce související s požadavky moderní společnosti na úroveň a kvalitu vzdělávání. Dbá na respektování zákonů o duševním vlastnictví.

INFORMAČNÍ GRAMOTNOST JAKO GENERAČNÍ PROBLÉM

Požadavek dosažení znalostí a dovedností nezbytných pro život v informační společnosti se netýká pouze a výlučně nejmladší a mladé generace. Spíše naopak. Často se zdá, že se mladší i nejmladší generace v oblasti informačních a komunikačních technologií pohybuje lépe a s větší jistotou než dospělí. Současní pedagogové, psychologové i sociologové mluví o narůstající **„digitální propasti“** mezi mladší a starší generací.

V souvislosti s potřebou ovládat složitá digitální zařízení a programové produkty, preferovat logické a algoritmické myšlení rodí se jedinci mimořádně přizpůsobení novým skutečnostem. Ať již se nazývají bionické nebo indigové děti nebo ať se mladí ve vztahu k dospělým prezentují v této nové realitě jako domorodci (Prensky, 2001), kteří se v této realitě zrodili a představitele starší generace považují za přistěhovance, jež se jazyku domorodců teprve musí učit, mají nejtýpější představitel nastupující generace řadu společných vlastností. Vlastní vysoké IQ, mají na sebe i okolní svět vysoké intelektuální a etické nároky, vyžadují již od nejmenšího věku respekt dospělých, vyrůstají jako vůdci osobnosti, jsou mimořádně citliví a obdařeni velkou intuící.

Za své vlastnosti vděčí schopnosti přizpůsobit se moderním informačním technologiím, enormnímu množství času strávenému s PC a na celosvětové síti. Představitelé nastupující generace využívají často možnosti výpočetní techniky a internetové sítě měrou, která byla u rozhlasové a televizní generace neobvyklá.

VIRTUÁLNÍ REALITA A KYBERPROSTOR

Budeme-li v dalším textu mluvit o pobytu mladého člověka ve virtuální realitě, měli bychom ihned na počátku definovat, co konkrétně myslíme tímto pobyt. Považujeme za nutné odlišit pasivní komunikaci s médiem, jakou například představuje dlouhodobý kontakt s televizí nebo s počítačovými hrami, které nevyžadují spoluúčast diváka, od aktivního způsobu trávení volného času např. s interaktivními hrami, zejména tzv. hrami na hrdiny, hrami typu MMORPG (Massive Multiplayer Online Role Playing Games). Ty vyžadují od účastníka tvořivou spoluúčast, rozvíjejí imaginaci a sociabilitu.

Virtuální realita, hyperrealita představuje simulované prostředí, v němž k nerozeznání splyvá simulace skutečnosti s vlastní skutečností. Prostor hyperreality je produktem ekonomicky rozvinuté společnosti. V nejčistší formě se proto dnes projevuje v ekonomicky nejvyspělejších zemích: Japonsku a USA. Kyberprostor (Matrix) představuje propojený svět digitálních a neuronových sítí².

PROBLÉM VIRTUÁLNÍ IDENTITY

Virtuální identitou rozumíme identitu ve virtuální realitě, tj. v interaktivním, trojrozměrném prostředí vytvořeném počítačem. Prostor virtuální reality přitahuje mladého člověka zejména proto, že má v ní možnost stát se současně režisérem, producentem i hercem dění, konzumentem i aktivním účastníkem. Dušková (2001) ve svém výzkumu tvrdí, že virtuální realita pomáhá k „úniku z vazeb reálna“, což může určitým lidem pomoci překonávat jejich problémy v reálném životě. Virtuální identity uvádí jako pomocníky pro zdolávání reálných nástrah. Důležitým fenoménem virtuálního světa je dle Vaculíka a Duškové (2002) sociální anonymita. Ve virtuální realitě se člověk může stát takovým, jakým chce, naplňovat své sny o tom, jakým by chtěl být. Může maskovat téměř všechny aspekty identity (věk, rasa, pohlaví, společenská vrstva), je mu dovoleno unikat z omezení respektovaných společností.

Virtuální prostor, kyberprostor nabízí absolutní rovnost v komunikaci, osvobození od sociálních i biologických omezení. Výzkum Šmahela (2003), zabývající se vlivem virtuálního prostředí na identitu hráčů prokazuje, že vliv virtuálních her se projevuje nejvýrazněji v období tzv. moratoria, tj. v období, kdy adolescent zažívá krizi, ale nepociťuje dosud výraznější závazky ke společnosti jako v pozdějším období. V tomto období „experimentování s identitou“ využívají adolescenti virtuální hry jako prostředku hledání sebe, a to se projevuje nejčastěji tím, že se chovají méně často v souladu s názory rodičů, porušují častěji normy a vžitá pravidla chování. Proměnlivost JÁ, poskytovaná virtuální realitou, může být chápána bipolárně: za osvobozující, ale i znepokojující. Účastníci virtuálních her mohou „pracovat“ s větším počtem charakterů, což umožňuje účastníky hry vyjadřit více ze své osobnosti.

Nevýhodou je, jak dokazuje Reidová (2000), že každá z těchto osobností operuje v omezené psychologické a sociální rovině (i v reálném životě se často chováme různými způsoby v různých situacích, ale vše je určitým způsobem sjednoceno jedním pojetím JÁ, což „on-line osobnostem“ chybí. Tyto osobnosti jsou nespojené, odlišně se prožívá jedna osobnost a jinak druhá). Dochází k fragmentaci osobností, která zřejmě brání rozvoji flexibilní, úplné osobnosti.

Z výzkumu Duškové (2001), zabývajícího se on-line prostředím chatu vyplývá, že jedincovo JÁ směřuje k větší extroverzi (lidé na chatu se prezentují jako otevřenější, hovornější, společenštější, více dominantní, s vyšší mírou sebehodnocení než v reálném životě, což je zřejmě způsobeno sociální anonymitou). Účastníci přiznali též vyšší míru zkreslování a vymyšlení si informací o sobě. Na chatu se cítí vtípnější, originálnější, odvážnější, uvolněnější, neformálnější. Považují se za více hravé, méně pravdomluvné, nečestné, neupřímné a vulgární.

Výzkum Vaculíka a Duškové (2002), zkoumající 68 vysokoškoláků, uživatelů chatu ve věku 18–30 let, zjistil, že 41 % z nich má dvě internetové přezdívky (nickname), 35 % jednu přezdívku, 3 % více než pět přezdívek, 98 % alespoň jednu stálou, 9 % ji mění často, 67 % nikdy. Uživatelé oceňují možnost prezentovat se ve virtuálním světě v jiné podobě než v reálné. Jednatřicet procent uvádí touhu být jiným, 26 % s tím má osobní zkušenost, 91 % uvedlo, že na chatu mluví pravdivě, ale 87 % souhlasilo s tvrzením, že účastníci on-line diskuse si vymyslí nepravdivé údaje. Vliv médií se projevuje nejen bezprostředně nátlakem na psychiku člověka, ale i hmatatelným vlivem na okolní svět.

POČÍTAČOVÉ HRY JAKO PROSTŘEDEK PSYCHOLOGICKÝCH A SOCIOLOGICKÝCH EXPERIMENTŮ

Počítačové on-line hry nemusí sloužit jen jako prostředek k naplnění volného času mládeže. V myslích sociologů se zrodila myšlenka využít je k výzkumným účelům. Společenské vědy prozatím téměř nedisponovaly potřebnými testovacími mechanismy, a oproti vědám přírodním se proto projevovaly výrazně méně exaktně. Východisko pro humanitní disciplíny se však možná rodí na zcela neočekávaném místě – ve vývojových studiích firem, které tvoří a provozují právě MMORPG čili „rozsáhlé on-line hry pro velké množství hráčů“.

Hráči si během hry vytvářejí virtuální postavy, které ve spolupráci se spoluhráči ovládají. Nejznámějších MMORPG her se účastní statisíce i milióny hráčů. Kybersvět se počtem postav bude výhledově blížit světu reálnému. Počet účastníků her je natolik reprezentativní, že podobným vzorkem nemůže disponovat žádný současný sociologický či psychologický výzkum. Vznikají tak studie, které vyvozují z chování postav ve virtuálním prostředí zajímavé korelace a testují, zda se zjištěné zákonitosti potvrzují i v reálném světě. Např. nerovnost se potvrzuje v ohodnocování obou pohlaví ve virtuálním světě stejně jako v reálném. Za zmínku stojí, že ženské postavy (bez ohledu na skutečné pohlaví hráče, které nebylo známé) měly menší virtuální příjmy a na skutečné burze, kde se prodávají postavy, které dosáhly určité úrovně, za reálné dolary, byly ohodnoceny méně než role mužské.

Mezi světem virtuálním a reálným existuje stále těsnější zpětná vazba. Bylo např. zjištěno, že ideály ztělesněné médiem se promítají například i do světa hraček, komiksových postav. Tělesná stavba hraček a komiksových postav se např. přizpůsobuje ideální tělesné stavbě, jak ji prezentují reklamní spoty, kulturní časopisy ap. Postavy jsou např. v průběhu let svalnatější, hubenější. (Macek, 2001)

VLIV ICT A PC HER NA OSOBNOST ČLOVĚKA

Z uvedeného výčtu lze usoudit, že pobyt v kyberprostoru nelze omezit výlučně na práci s textovými a grafickými editory, které jsou předmětem výuky na ZŠ a SŠ. Když se řekne, že žáci tráví stále více času v kyberprostoru, neznamená to, že se zabývají primitivními hrami, ale skutečnost, že komunikují mailem, vzájemně chatují, hrají inteligentní, interaktivní hry, čtou nebo tvoří internetové romány, vnímají nebo tvoří výtvarná či hudební díla.

Na otázku, proč má fenomén her na internetu takový vliv na člověka, lze stručně odpovědět: internet je interaktivní, což umožňuje donekonečna rozšiřovat počet kontaktů. Tuto tendenci posiluje rovněž často využívaná anonymita komunikujících partnerů. Komunikující nemusí odpovídat ihned, jako je to běžné v komunikaci tváří v tvář. Významnou i když málo prozkoumanou stránkou, která přitahuje účastníky hry jakéhokoli věku či pohlaví, je tzv. solipsistní introjekce: ta je přímo výsledkem anonymity účastníků. Máme tendenci si partnera vždy nějak představovat. Přiřadíme mu hlas, tvář apod. To umožňuje učinit se mladším/starším, přitažlivějším, drsnějším/milejším apod. Uvedené možnosti dosud žádné médium neposkytovalo.

Možnosti, které nabízí internet mladým tvůrcům či jen zájemcům o literaturu, se od klasického přístupu principiálně neliší. Mládež dává internetu přednost díky jeho interaktivitě a schopnosti rychle uvést názory a texty mezi zájemce čekající v síti. Internet má podivuhodnou schopnost přizpůsobit se pružně zájmům svých uživatelů.

Aktuální příklad takové reflexe představují weblogy. Nejblíže mají k tradičním deníčkům, v nichž se autoři, často anonymně, svěřují se svými problémy nebo kam promítají své nápady, menší či větší díla. Proti zavedeným webovým stránkám postrádají weblogy pevnou strukturu, jejich příznačným rysem je subjektivita a improvizace. Jsou zde narušeny hranice mezi vnitřním a vnějším, intimním a veřejným. Právě díky těmto vlastnostem, kterými se weblogové stránky odlišují od uznávaných médií, přitahují své čtenáře, zejména ty, kteří hledají za komerční maskou médií opravdovou tvář skutečnosti.

PEDAGOGIKA A TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU V KYBERPROSTORU

Volný čas trávený v prostředí počítačů a sítí již nelze v současné společnosti chápat jako dobu zahálky a pasivity, ale naopak jako kvalitativně novou potencialitu, objevující se souběžně s osvobozová-

ním se od permanentních aktivit nutných k přežití. Volný čas je potencialitou a prostorem vznikající a rozvíjející se lidské subjektivitu; podněcuje rozvoj myšlení, kreativity, filozofické reflexe a pronikání lidské subjektivitu do vnějšího prostředí. Pobyt v kyberprostoru je nutné chápat jako nový volnočasový fenomén, který nelze jednoznačně odsuzovat. Rodiče i učitelé se ho budou muset naučit akceptovat (Sak, 2000; Spousta, 1996).

V současnosti se již děti rodí do světa, který je ve velké míře vytvářen mediálně a virtuálně. Jejich psychický a sociální vývoj, sociální zrání probíhá v takto pozměněném světě. Od narození jsou média vedle rodiny významnou socializační institucí. Osobnost současného člověka se tak na jednu stranu stává mediálním produktem a na druhou stranu v interakci s digitálními technologiemi se ve virtuální realitě stává jakýmsi „přidávkou zařízení těchto technologií“. Pouze v extrémním případě využívání volného času v kyberprostoru lze mluvit o závislosti jako o patologickém jevu.

V tomto článku jsme rozšířili pojem informační gramotnost za obzor úzkých hranic, do nichž je zpravidla vtěsnává pojetí omezené výlučně na práci s počítačem ve školní výuce a často jen na práci s textovými, grafickými či prezentačními editory a na vyhledávání informací na internetu. V běžném životě i představitelé nejmladší generace používají mobilní telefony, digitální fotoaparáty či kamery a mají potřebu je propojovat s počítačem apod. Využívají internetový obchod, e-learning, digitální média, půjčují si knihy a časopisy s pomocí internetu nebo si je přímo stahují z internetových databází. Jsou zapojeni do sítě her, identifikují se s řadou herních postav, seznamují se a rozcházejí s partnery, aniž se spatřili „naživo“, střídají identity apod.

Jak bylo již řečeno, zatím neexistuje dostatek výzkumů, aby bylo možné spolehlivě říci, v čem konkrétně styk člověka s počítačem škodí a v čem prospívá. Přesto výsledky nejsou nikdy tak negativní jako u pasivních médií, zejména televize. Řada výzkumů může prokázat pozitivní vliv her v řadě aspektů.

Na rochesterké univerzitě např. nedávno provedli test, jehož cílem bylo měření zrakového vnímání studentů. Hodnoceny byly dvě skupiny. V jedné byli hráči počítačových her, ve druhé lidé, kteří se o hry nezajímali. Poté byli hráči opět rozděleni do dvou skupin. Členové jedné skupiny několik dnů střídali vojáky v akční hře, v druhé trénovali skládanku. Po deseti dnech byl proveden test vizuálního vnímání. Studenti, kteří hráli akční hru, dopadli v testu mnohem lépe než ti, kteří skládali kostky nebo nehráli žádnou hru.

Závěr? Hry spojené s nebezpečím prohlubují u mladých lidí pozornost k vizuálním vjemům, a to i z prostorového hlediska. Zdá se také, že počítačové hry zvyšují schopnost řešit úlohy, spočívající v rozzeznávání různých tvarů. To se může hodit třeba při zdolávání IQ testů.

Jiné nebezpečí vzniká ze střetnutí příliš dokonalé virtuality a všední reality. Excitace, s níž z komerčních důvodů informační média pracují, způsobuje, že skutečná realita pak neuspokojuje, protože se zdá nudná. Potvrzují to rovněž údaje ze škol, kde se experimentovalo s výukovými programy, založenými na virtuální realitě. Tak například v Phoenix High School v Chicagu měly tyto výukové programy velký úspěch, nadšení učitelé však musejí konstatovat, že žáci nechtějí opustit prostředí virtuální reality a vrátit se do všedního světa, který není tak fascinující. (Franěk, 2002).

PODPORA KLASICKÉ ČTENÁŘSKÉ A ŠÍŘEJI POJATÉ INFORMAČNÍ GRAMOTNOSTI V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU (RVP)

V RVP pro základní i gymnaziální vzdělávání je význam čtenářské a informační gramotnosti posilován dvojnásobem. *Explicitně*, ve formě výstupů a učiva. Vzdělávací obsah však nemůže vzhledem ke své komprimované podobě manifestovat vše, co si tvůrci RVP a v závěrečné fázi učitelé o jeho realizaci ve výuce představovali. Učitel ICT má ve svém vzdělávacím plánu možnost do plně šíře rozvinout náměty formulované v RVP jen *implicitně*.

Poukažme pouze na vzájemnou podporu obou přístupů v následujících požadavcích RVP:

• Dosáhnout u žáka schopnosti orientovat se ve světě informací

Všichni ze své vlastní zkušenosti víme, že člověk dříve, než se stane uživatelem výpočetní techniky, je

čtenářem a posluchačem příběhů. Všechny další zkušenosti, zážitky, dovednosti mladého člověka jsou jen extenzemi, rozšířením jeho první zkušenosti s kontaktem s informacemi, poznatky, vědomostmi. Mikroskop, dalekohled jsou extenzemi jeho vizuální zkušenosti; počítač jen rozšiřuje jeho zkušenost s užitím telefonu, televize, kalkulačky apod. Jestliže se tyto komplexní zkušenosti se skutečností a jazykem zúží na svět digitálních zařízení, na jazyk ikon, piktogramů, je to především proto, že vzdělání v informační společnosti stále větší měrou předpokládá vyspělou schopnost porozumění abstraktním schémátům, zkratkám, značkám, obrazovým informacím. Symbolická, grafická informace bude v budoucnosti rovnocennou reprezentací skutečností jako informace textové.

• Dosáhnout u žáka návyku ověřovat věrohodnost informací

Přístup k informacím je dnes mnohonásobně jednodušší než v období knihoven a klasické knihy. Žák si může knihu, časopis přečíst digitálně na internetu nebo si je prostřednictvím internetu objednat. K odlišení kvalitních a nekvalitních, věrohodných a nevěrohodných informací se však používají stejné metody jako ve věku knihy. Není v silách jednotlivce, aby v nepřehledném množství zdrojů sám ověřoval jejich věrohodnost. Tuto funkci by mělo ve škole pro učitele i žáky plnit školní informační centrum řízené profesionálním informačním pracovníkem.

Ve vyspělých zemích se na podporu vytváření informačního zázemí školy klade velký důraz. Škola se začíná pojímat nejen jako instituce vzdělávací, ale stále častěji i jako instituce informační. Profesionální informační pracovníci, vedoucí školních vzdělávacích center se starají o vybavení školy aktuálními informacemi, a to jak pro přípravu žáků, tak i učitelů. Analýze a vyhodnocování jejich informačních potřeb se přisuzuje stejný význam, jako vlastní výuce. Vzdělanostní úroveň vyspělé země se poměruje podle toho, jaké procento národního důchodu se do informační sféry vzdělávacích systémů investuje.

Enormní důraz se v těchto zemích klade při výchově k práci s informacemi rovněž na informační etiku a právní legitimitu chování v informačním prostředí, tedy na dovednosti, které bude absolvent potřebovat jako potenciální autor textů publikovaných na celosvětové síti. Škola by také neměla šetřit prostředky na vybavení systému, které umožňují posoudit věrohodnost a kvalitu získaných zdrojů (např. služba Science Citation Index).

ZÁVĚR

V informační společnosti se celá řada procesů, které se odehrávaly v klasické tištěné formě, přesouvá do digitální podoby. Digitalizace zasahuje do celého procesu tvorby díla: od samotného vzniku myšlenky, přes její další utváření v mozku autora, po její transformaci na digitální médium až po sdílení hotového díla kolegy, nakladateli, redakcemi, knihovnami, to vše jakoby zdánlivě zatlačovalo do pozadí klasický způsob práce s tištěnou knihou a umenšovalo význam klasických knihovních služeb. V odborném tisku se diskutuje o problému, zda další vývoj digitalizace nepovede k narušení dosavadních opor vzdělávacího procesu, spoléhajícího na uchování celistvých struktur poznatků v paměti, a zda směřování k „pouhému“ procesu utváření a rozvíjení klíčových kompetencí neochudí dosavadní komplexní výstavbu osobnosti žáka.

Proces zasazení řady životních funkcí člověka i společnosti do virtuality, rozpad do jisté míry stabilních struktur poznatků předávaných z generace na generaci do fragmentů bez zřetelných souvislostí je průvodním znakem digitální civilizace.

Proces socializace, ať již zprostředkovan klasickými či digitálními médii, za pomoci textové či grafické informace, musí i v informační společnosti v člověku pěstovat společensky přijatelné cíle. Zde zůstává úloha tradičních struktur, rodiny a školy nezměněna.

V souhrnu lze říci, že tradiční kultura na straně jedné a interaktivní počítačové prostředí na straně druhé se mohou vzájemně doplňovat. Aktivní uživatelský přístup v počítačových hrách, stejně jako empatie při četbě klasického literárního díla mají složku psychologickou i sociální a poskytují tak prostor pro vznik i řešení konfliktů i imaginární prostor nabízející uspokojení v rolích a identitách ve skutečnosti nedosažitelných. V integraci a posilování uvedených osobnostních složek hrají média klasická i digitální nezastupitelnou roli.

ODKAZY:

- 1 Termín **kyberprostor** (často se používá i anglická varianta **cyberspace** [sajbrspejs]) se používá pro označení virtuálního světa vytvářeného moderními technologiemi (počítači, telekomunikačními sítěmi apod.) paralelně ke světu „reálnému“. Je synonymem pojmu „virtuální realita“.
- 2 Myšlenkou lidského organismu jako automatu či informačního systému se započala zabývat kybernetika. Dle N. Wienera (1963) představuje organismus poselství, je protikladem chaosu, dezintegrace, smrti, stejně jako je sdělení protikladné hluku. Koncept kybernetického organismu, označeného jako kyborg, domysleli kybernetikové M. E. Clynes a N. S. Kline (Grassmuck, 2002) při výzkumu schopnosti přežít lidského organismu v extrémních podmínkách. Propojení organismu se zařízeními a přístroji kontrolujícími a ovlivňujícími jejich biologické procesy vedlo ke vzniku „**artefaktálního organismu**“, schopného přežít podmínky, které by lidský organismus patrně nepřežil. Od uvedených zakladatelů se odvíjejí i další pojmy: kyberkultura, kyberprostor apod.

LITERATURA:

- *Bionické děti*, NEWSWEEK, (2003) New York, In: 100+1 zahraniční zajímavost 22. 9. 2003, str. 26. Dostupné z URL: <<http://ucitelske-listy.ceskaskola.cz/Ucitelskelisty/AR.asp?AR=101334&CAL=2167>>
- ČERNÁK, I., NAVRÁTIL, M. (1997) *Vliv virtuální reality na psychiku jedince*. Československá psychologie, roč. XII-97, č. 1, str. 55–65.
- ČERNOUŠEK, M. (2002) *Psychologie médií*. Dostupné z URL: <<http://www.studovna.cz/scripts/detail.asp?id=1066>>
- DUŠKOVÁ, M. (2001) *Psychologické aspekty komunikace on-line*. Bakalářská práce. Brno: FSS MU.
- FRANĚK, M. (2002) *Virtuální příroda*. Dostupné z URL: <<http://www.ceu.cz/edu/vyzkum/clanky/virtual.htm>>
- GABAL, I., HEIŠUSOVÁ, L. (2003) *Analysis Consulting. Jak čtou české děti? Stručná zpráva o výsledcích analýzy*. Dostupné z URL: <http://www.gac.cz/documents/ctenarstvi_pressLHV.doc>
- KRAJČOVÁ, J. (2003) *Příspěvek k tématu: Virtuální identita, vnímání sebe sama na internetu, iluze Já*. Dostupné z URL: <http://www.terapie.cz/vr_identity.doc>
- MACEK, J. (2001) *Digitální média a ideál svobody*. Dostupné z URL: <www.sedmagenerace.cz/index.php?php?art=clanek&id=114>
- MATOUŠEK O., KROFTOVÁ, A. (1998) *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. 154 s.
- PRENSKY, M. (2001) *Digitální domorodci, digitální přistěhovanci*. Dostupné z URL: <<http://www.marcprensky.com/writing/default.asp>>
- REID, E. (2000) *The Self and the Internet: Variations on the Illusion of One Self*. In Gackenbach, J. *psychology and the Internet*. San Diego: Academic Press. ISBN: 0-12-271950-6
- SAK, P. (1999) *Média v životě mládeže*. Dostupné z URL: <<http://knihovna.adam.cz/vyzkum99/vyzk6.htm>>
- SAK, P. (2006) *Proměny volného času a zaostávání pedagogiky*. Dostupné z URL: <<http://www.blisty.cz/2006/7/3/art29205.html>>
- SPOUSTA, V. a kol. (1996) *Metody a formy výchovy ve volném čase*. PF MU, Brno. 221 s.
- SUCHÝ, A. (2002) *Výchovná televize agresory?* Dostupné z URL: <<http://www.rodina.cz/clanek2844.htm>>
- ŠMAHEL, D. (2003) *Souvislost reálné a virtuální identity dospívajících*. Dostupné z URL: <www.fss.muni.cz/~smahel/seminar2003/vrid_smahel.pdf>
- ŠMAHEL, D. (2004) *Mladí ve světě počítačů*. Dostupné z URL: <<http://www.studovna.cz/scripts/detail.asp?id=1875>>
- ŠMAHEL, D. (2005) *Světový projekt internetu*. Dostupné z URL: <<http://fss.muni.cz/ivdmr/info/view.php?cislocianku=2005100501>>
- ŠRÁMEK, D. (2003) *Virtuální realita může změnit tvář společenských věd*. Dostupné z URL: <<http://www.scienceworld.cz/sw.nsf/ID/A9531F4C178ABE15C1256E970049205B>>
- VACULÍK, M., DUŠKOVÁ, M. (2002). *Psychologické aspekty on-line komunikace prostřednictvím internetu na tzv. chatech*. Československá psychologie, 46/1, s. 55–63.
- WIENER, N. (1963) *Kybernetika a společnost*. Praha: Nakl. ČAV. 216 s.

Do čísla přispěli >

■ PhDr. Jaroslav Císař – Vydavatelství Grand Princ v Praze ■ Mgr. Dagmar Richi Čerňová – Ústřední knihovna Fakulty sociálních věd, Masarykova univerzita v Brně ■ Ing. Radka Johnová – Vyšší odborná škola informačních služeb v Praze ■ PhDr. Zdeněk Jonák – Výzkumný ústav pedagogický v Praze ■ Mgr. Edita Lichtenbergová – Národní knihovna ČR v Praze ■ Bc. David Mach – Slezská univerzita v Opavě ■ PaedDr. Vladislav Raška – Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově ■ Mgr. Tereza Šedivcová – Ústředí ČSOB v Praze

Knihovna Matice slezské se představuje

1. část

Historie a současnost Matice slezské

Počátky Matice slezské (dále jen MS) spadají do 70. let 19. století, přesně na 12. února roku 1877, kdy byla založena její předchůdkyně Matice opavská. Ta sdružovala skupinu intelektuálů a vlastenců v čele s Vincencem Praskem, kteří se snažili prosadit kulturní a společenské požadavky české menšiny v jinak zcela proněmecky orientovaném prostředí. Rozkvětem prošla Matice především na přelomu 19. a 20. století a v období první republiky. K útlumu či dokonce přerušení činnosti naopak došlo v průběhu obou světových válek a s nástupem komunismu. Mezi nejvýraznější výsledky dlouholeté práce členů Matice opavské v první polovině 20. století patří například založení prvního českého gymnázia v Opavě, organizačně-knihovnická činnost po celém českém Slezsku či vydávání vlastního odborného časopisu (*Věstník Matice opavské*, později *Slezský sborník*).

Pro novodobý vývoj Matice mělo největší význam období Pražského jara. V rozmezí let 1968–1972, během dočasného obnovení spolku, došlo totiž k založení dnešní Matice slezské, a to spojením původní Matice opavské s Maticí osvěty lidové, působící již od roku 1898 na Těšínsku. Na svou řádnou existenci si však musela MS počkat až do roku 1989. V současné době navazuje MS plně na odkaz svých předchůdců. Její statut uvádí: „*Jedná se o nepolitické občanské sdružení, jehož posláním je především šíření osvěty na území Českého Slezska, napomáhání vzdělání zde žijících obyvatel, uspokojování jejich kulturních potřeb, účast při záchraně a ochraně přírodních a kulturních památek, uchovávání a rozvíjení tradic Českého Slezska a upevňování postavení Slezska jako třetí historické země českého státu ve smyslu Ústavy České republiky.*“¹ V čele organizační struktury MS stojí ústřední výbor s předsedou ing. Vlastimilem Kočvarou. Další článek tvoří dva oblastní výbory v Opavě a v Českém Těšíně. Přibližně na 13 místech Moravskoslezského kraje se pak nacházejí

místní odbory. MS také spravuje Národopisný areál v Dolní Lomné, kde každoročně pořádá folklorní festival Slezské dny a řadu jiných kulturních a národopisných akcí. V samotné Opavě se činnost MS zaměřuje na konání odborných přednášek, konferencí, spolkových schůzí, zájezdů, ale i společenských setkání a večerů, jež jsou přístupny nejširší veřejnosti.

Kdysi nepostradatelný pomocník pro administrativu všech domácností a firem, vydaný kolem roku 1917.

Památník Matice opavské vydaný v roce 1927 k jejímu 50letému založení. Hlavní činnost MS však představují publikační aktivity zahrnující pravidelné vydávání členského zpravodaje, časopisu *Vlastivědné listy* a řady publikací s regionální historickou, literárněvědnou či životopisnou tematikou. Na jejich tvorbě MS spolupracuje s místními vědeckými institucemi, například Slezskou univerzitou a Ostravskou univerzitou, Zemským archívem v Opavě či Slezským zemským muzeem. Úzké styky udržuje také s maticemi v Praze, Brně

i v zahraničí. Opomíjena není ani beletristická a básnická tvorba místních literátů. Prostor je dáván nejen známým, ale i začínajícím autorům. MS se tak stává důležitým regionálním centrem kultury a vědy. Její význam můžeme shrnout těmito slovy: „*Tradice Matice slezské jsou stále živé a její členy a funkcionáře zavazují, aby Matice slezská byla přítomna při mnoha významných příležitostech, jež Slezsku přináší současnost.*“²

Knihovna Matice slezské

Knihovnická činnost náležela k hlavním zájmovým oblastem spolku již od jeho založení. Matice opavská dlouhodobě budovala nejen vlastní institucionální knihovnu, ale velkou měrou se podílela i na zakládání veřejných a spolkových knihoven v obcích a městech českého Slezska. V období první republiky se knihovna Matice stala základem české veřejné obecní knihovny vzniklé podle prvního knihovního zákona z roku 1919. Její činnost však byla násilně ukončena německými okupanty v roce 1938. Další část původní matiční knihovny výrazně obohatila sbírky Slezského zemského muzea. V poválečném období se Matice angažovala v akci „Budujeme Slezsko“. Její zásluhou byly nově doplněné zničené knihovny ve slezském regionu. V obnově vlastního knihovního fondu však Matici zabránil komunistický převrat a následné zrušení spolku.

Zárodek současné knihovny, nacházející se dnes v Matičním domě – sídle sekretariátu MS, se tak začal znova vytvářet až v 90. letech 20. století a v tomto budování se pokračuje dodnes. Nejde však o nijak důslednou systematickou činnost. Jednotlivé svazky se do knihovny dostávají různými cestami a způsoby (myšleno v kladném slova smyslu). Největší zásluhu na této náhodné akvizici politice má ing. V. Kočvara. Ten do knihovny přispěl nejen knihami ze své domácí sbírky, ale mnoho přírůstků získává prostřednictvím svých kolegů, známých, spolupracujících institucí či regionálních vydavatelství. Při této akvizici tak může plně uplatnit znalost místních literárních a publikačních poměrů. Neopomenutelný zdroj přírůstků představují i organizace a spolky, jimiž jsou funkcionáři MS členy. Tímto způsobem získala MS např. fond esperantské (čítající na

500 sv.) či numismatické literatury (800 sv.). Často také dochází k vzájemné výměně publikací mezi jednotlivými Maticemi nejen v ČR, ale i Polsku či na Slovensku. Poměrně soustavně jsou sledovány publikační aktivity opavských úřadů, podniků, škol či zdravotnických zařízení. Samozřejmostí je akvizice propagačních dokumentů vydaných Magistrátem města Opavy či dalšími obcemi ve Slezsku a na severovýchodní Moravě. Opomenout nelze ani publikace vydávané MS a jejími spolupracovníky. Některé vzácné přírůstky obdržela MS od svých členů, většinou už starších lidí, kteří doma opatrují knihy a časopisy z předválečného a někdy i staršího období.

Již z výše uvedených informací je jasné, že převážnou část knihovního fondu tvoří především dokumenty s regionální tematikou. V knihovně najdeme mnoho knih, časopisů, map, kalendářů, notových záznamů, grafik, letáků a dalších příležitostných tisků spisovatelů, umělců, vědců, učitelů, vlastenců i organizací působících ve Slezsku v současnosti i v letech minulých. Ze zmíněných institucí je velkým počtem svazků zastoupena především Slezská univerzita a Ostravská univerzita, Zemský archiv v Opavě nebo i opavské gymnázium se svými ročenkami. Úctyhodných rozměrů dosahuje sbírka „Bezručian“ nebo sbírka letáků a katalogů uměleckých výstav konaných v Opavě a blízkém okolí. Nechybí ani cizojazyčné publikace. Jen pro zajímavost uvádím, že nejstarší kniha pochází z roku 1878, je psána německým švabachem a pojednává o antickém božstvu.³ Z fondu periodik bych vyzdvihl především téměř kompletní řadu Věstníku Matice opavské a časopisy: Umění a řemesla, Těšínsko, Za krásami domova či Výtvarné umění. V tematice publikací jasně převládá historie, geografie a umění.

DAVID MACH (*mach_01@email.cz*)
Text byl přednesen v únoru 2007 na konferenci
Knihy v 21. století v Opavě. Přetiskujeme ho
s laskavým svolením autora i vydavatelů sborníku.

P O Z N Á M K Y :

- 1 KOČVARA, Vlastimil. *Matice Slezská: [propagační leták]*. Opava: Matice slezská, [2005]. 2 s.
- 2 KOČVARA, odk. 1, s. 1.
- 3 PETISCUS, J. A. *Der Olymp oder Mythologie der Griechen und Römer: mit Einschluß der Aegyptischen, Nordischen und Indischen Götterlehre*. 18. vyd. Leipzig: Amelang's Verlag, 1878. 454 s.

MARKETING V KNIHOVNÁCH

> RADKA JOHNOVÁ
(*rsj@seznam.cz*), <http://info.sks.cz/users/jo>

...a média a rozpočet

Rozpočet na reklamní výdaje může být stanoven několika způsoby:

- co si organizace může dovolit,
- podle konkurence,
- procentem z příjmů,
- s ohledem na cíle, kterých má být dosaženo.

Rozpočet stanovený s ohledem na cíle, kterých má být dosaženo, je samozřejmě ideální, ale pro neziskové organizace ne vždy dosažitelný. Při rozhodování o výši výdajů na reklamu organizace musí zvážit, jaký podíl marketingových výdajů půjde na reklamu a jaký na ostatní marketingové aktivity. Přitom vychází z časového úseku, jakého se plán týká, segmentů, které chce oslovit svou kampaní, a územního pokrytí, kterého se marketingová komunikace týká (místní, regionální, celostátní). Neziskové organizace často musí zvažovat, jaké výdaje si mohou dovolit, ale fakticky tím popírají funkci marketingové komunikace jako investice. U neziskových organizací nehrozí cenové a konkurenční války, takže sledování konkurenčních výdajů na marketingovou komunikaci je spíše symbolické.

Časová dimenze

Rozhodnutí o vhodném čase zahrnuje otázky typu: Jedná se o dlouhodobou kampaň, zaměřenou na jméno a image organizace, nebo o jednorázovou reklamu, propagující dočasnou akci, která bude zahájena v nejbližší době? Má organizace inzerovat především v době, kdy je návštěvnost slabá, zvýší to počet příchodů? Nebo je lepší soustředit se na kampaň před sezónou, kdy návštěvnost roste? A bude růst výsledkem nákladů vynaložených na marketingovou komunikaci, nebo je výsledkem sezóny?

Cílové skupiny

Organizace diverzifikuje své prostředky také podle toho, jaké segmenty zákazníků chce oslovit. Zda širokou veřejnost, v tom případě

jsou vhodnými médii rozhlas, denní tisk, plakáty, nebo odborníky, pak jsou vhodné odborné a kulturní magazíny. Mládež bude častěji návštěvník internetu a čtenář časopisů pro mladé.

Geografická dimenze

Místní obyvatelé nejlépe a nejlevněji osloví vitríny, plakáty, inzerce v regionálním tisku a regionálních přílohách celostátních deníků, reklama v regionálních rozhlasových stanicích. Celostátní dosah má televize, celoplošné rozhlasové stanice a celostátní deníky a časopisy, pro knihovny s místní působností se jedná o zbytečně vynaložené prostředky.

Celková výše rozpočtu

Neziskové organizace však musí vzít v úvahu i celkovou výši rozpočtu, který budou mít na marketingovou komunikaci k dispozici. Televizní reklama je vysoce účinná a z hlediska zásahu na jednoho diváka relativně levná, ale počáteční investice (natočení spotu a několik málo odvysílání) jde do milionů korun, což si většina kulturních neziskových organizací nemůže dovolit. Naproti tomu rozhlasová reklama, inzerce v tisku a plakáty se dají pořídit výrazně levněji a svou dostupností odpovídají potřebám kulturních institucí. Kulturní organizace mohou využít i sponzorského partnerství s médii, čímž své náklady sníží.

S rozpočtem souvisí i **volba médií**. Pro jejich volbu bude u neziskové organizace rozpočet zásadním limitujícím faktorem. Média dělíme na tisková, audiovizuální, elektronická a ostatní. Nyní se podíváme na možnost jejich použití z pohledu knihoven.

Tištěná média k prostudování jsou taková, která si zákazník může odnést domů, v klidu je pročitat, případně po určité době uchovat nebo porovnat s ostatními nabídkami. Sem patří: – **Letáky** jsou nejjednodušší formou rychlého reklamního sdělení, mohou být tištěny i na

podřadném papíru, hodí se pro aktuální mimořádné akce, bývají rozdávány v místě organizace, na ulici, v tematicky spřízněných prostorech nebo anonymně do schránky. Kulturní organizace mohou využít kulturní a informační centra, školy, zájmové organizace, úřady místní samosprávy. Letáky informují i o mimořádných programech a akcích kulturních organizací.

– **Prospekty** mají více stran, nemusí být čistě reklamní, jsou vhodné pro neziskové organizace a kulturní instituce, kde plní funkci PR materiálu. Pak nemohou být na podřadném papíru, ale často mají tvrdší papír, podobu skládačky, kvalitní vyobrazení. Jsou materiálem vhodným pro prezentaci na veletrzích, ale i v kulturních a informačních centrech.

– **Brožury** jsou z technického hlediska takové tiskoviny, které mají nejméně osm stran a desky z tvrdšího papíru, neměly by mít funkci letáku, ale spíše referenční charakter, to znamená, že podávají odbornější informace. Brožury kulturních organizací bývají distribuovány podobně jako prospekty. Brožury vydávají organizace, které pořádají cykly přednášek, kulturní, zábavní a společenské akce a mají výukové programy. Brožura je vhodným médiem pro distribuci plánu takových akcí.

– **Katalog** je úplný seznam kompletního nebo dílčího sortimentu s přesným popisem produktu a všech technických parametrů, které musí být porovnatelné. Pro knihovny je katalog, nejlépe v elektronické podobě, základní formou nabídky.

– **Reklamní knihy** nemají reklamně prodejní funkci, slouží jako dárkový předmět, který si zákazník ponechá. Reklamní knihy se hodí pro historicky významné kulturní organizace, které je rozdáávají sponzorům, významným hostům, obchodním partnerům. Reklamní knihy jsou nástrojem PR.

Prvním předpokladem úspěšné inzerce v novinách a časopisech je **výběr vhodných médií**, podle skupin čtenářů, kteří dané médium kupují. I když se v novinách a časopisech jedná o inzeráty, jde o dva druhy odlišných médií s jejich výhodami a nevýhodami.

Inzerce v novinách vykazuje vysokou pruž-

nost a včasnost, je tam krátká doba od zadání inzerátu do jeho zveřejnění, zasáhne široké cílové skupiny, a to okamžitě, inzerce v regionálních přílohách je vhodná pro místní trh. Nevýhodou je krátká životnost novin, špatná kvalita papíru a tisku pro obrazový materiál a relativně nízká čtenost na jeden výtisk. Inzerce v novinách se také obtížně zaměřuje na užší cílový segment.

Časopisy mají vyšší čtenost na jeden výtisk, podstatně delší životnost, je zde vyšší selektivita zákazníků, a proto lepší zaměření na cílový trh, u odborných časopisů vysoká důvěra a prestiž. Jsou tištěny na kvalitnějším papíře, obrazový doprovod je efektnější. Nevýhodou časopisů je dlouhá čekací doba na vytištění a s ní spojená nemožnost rychle reagovat na měnící se podmínky, časopisy také nemohou cíleně zasáhnout regionální publikum.

Tištěná a plošná média ke zhlédnutí jsou ta, která si zákazník nemůže odnést domů, uchovat a prostudovat. Musí zapůsobit na první, často krátký, pohled. Do této kategorie patří všechny velikosti plakátů, plošná inzerce na zdech, podlahách, schodech, plošná světelná reklama, reklamní panely atd.

Plakáty jsou jedním z nejstarších reklamních médií. I historicky byly používány pro propagaci kulturních akcí a událostí. Jsou relativně levnou formou reklamy a mají slušnou účinnost v daném místě. Tisk a výlep plakátů lze zajistit s minimální časovou prodlevou.

Malé plakáty jsou natolik malé, že se umísťují do bezprostřední blízkosti zákazníka, ideálně tam, kde se zákazník nějakou dobu (i proti své vůli) zdrží. Vhodnými místy jsou spíše interiéry nebo přístřešky. Patří sem např. čekárny všeho druhu, dopravní prostředky, chodby na úřadech. Čekání přímo vybízí k prostudování informací.

Běžné **plakáty střední velikosti** jsou určeny pro exteriéry, vhodným místem jsou zdi a ohrady ve městech. Hodí se pro aktuální oznámení o pořádaných akcích a výstavách, kulturní a neziskové organizace je běžně využívají. Tyto plakáty nikdo podrobně nestuduje, kolem nich se prochází. Jedna ze zásad říká, že hlavní myšlenka musí být čitelná přes ulici, pokud pozorovatele zaujme, bude hledat, kdy a kde se akce koná.

Velkoplošné formáty (billboardy) jsou většinou umístěny tak, aby byly vidět z dopravních prostředků, to znamená, že poselství musí být patrné ve zlomku vteřiny. Hlavní funkci plní tam, kde je název, jméno, značka nebo logo dostatečně známé a jeho hodnoty nemusí být vysvětlovány. Vysokou účinnost mají billboardy vtipné, umělecky zpracované nebo kontroverzní, pokud se o nich začne mluvit. Publicita v médiích jejich účinnost mnohokrát znásobí. Podobně jako billboardy působí i trvale vymalované fasády, ale vzhledem k nemožnosti změny oznámení jsou vhodné pro sdělení trvalého charakteru.

Vitríny přinášejí ukázkou sortimentu nebo činnosti instituce na frekventovaných místech a odkazují na návštěvu, většinou ne příliš vzdálené organizace. Jsou vhodné pro prezentaci sezónních akcí i stálé nabídky. Příkladem mohou být vitriny Národního muzea v podchodu stanice metra Muzeum nebo vitriny Městské knihovny v Praze, umístěné přímo na její centrální budově, informující o aktuálně pořádaných akcích.

Rozhlas je specifické médium, protože je vnímán především jako zvuková kulisa. Aby byla reklama příjemcem zaznamenána, musí na sebe upozornit. Předpoklady zaujmout má, když vtáhne posluchače do děje, je napsaná, jako by oslovovala jediného posluchače, působí přirozenou mluvou na sluch a mysl, má nést jediné myšlenkové poselství, srozumitelné a zapamatovatelné. Nutná je určitá frekvence opakování hlavní myšlenky, která musí být jasně identifikovatelná a směřuje zákazníka k tomu, aby jednal. Hlavní výhody rozhlasové reklamy jsou výroba nenáročná na tvorbu, relativně levná a rychlá, hodí se pro velmi aktuální a neustále se měnící sdělení. Podle výběru stanic lze oslovit regionální i celostátní publikum.

Propagační a reklamní pořady mají podobu dokumentu, jsou nejen vhodné pro prezentaci neziskových organizací typu knihoven, například na veletrzích, při školeních, v turistických informačních centrech, ale spoty a filmy mohou sloužit jako dárek, nebo se prodávají jako dokument, suvenýr. Využitelnost reklamních pořadů je i na webových stránkách organizace.

Reklamní dopisy jsou adresovány cíleně s konkrétní nabídkou, jsou rozepisovány členům organizace a dalším zaregistrovaným zákazníkům, dnes často v elektronické podobě.

Reklamní dárky a dary jsou součástí marketingové komunikace každé organizace. **Dárky** jsou drobnosti, které nesou reklamu (logo, jméno, adresa, web, telefon...), obvykle předměty, které se nosí nebo používají viditelně (čepice, šňůrky, deštníky, trička, tašky, batohy...), nebo takové, které budou stát na pracovním stole nebo v kanceláři (kalendáře, těžítka, propisky, klíčenky...) a budou obchodním partnerům stále na očích. **Dary** jsou poděkováním za spolupráci, nemají nést reklamu jako takovou, neměly by být chápány jako forma úplatku. Obvykle je doprovází darovací certifikát za věrnost, spolupráci, k výročí.

Knihovny mohou využít i ostatní, méně tradiční média pro umístění své reklamy. Do této kategorie patří **nosiče, které jsou lidem užitečné**, jako venkovní teploměry, světelné hodiny, lavičky, odpadkové koše, sloupy veřejného osvětlení, navigační a informační systémy, **plochy na místech, kudy se často chodí**, např.: štíty domů, plachty na staveništi, mostní plochy a lávky, schodiště, podlahy, telefonní budky. Další možností je reklama na **pohybujících se prostředcích**, kam patří balóny, tramvaje, autobusy, auta, eskalátory, plachty (aut), vlaky, lanovky, a **živá reklama** (zákazníci s nákupní firemní taškou, igelitkou i batohem, v tričku nebo čepici s logem...).

Product placement znamená viditelné placené umístění značkového produktu do filmu. Památky a kulturní organizace za možnost natáčet ve svých interiérech i exteriérech nejen nic neplatí, ale ještě získávají prostředky za pronájem. Objevit se ve filmu jim však přináší publicitu a další zákazníky, proto se organizací vyplatí vstřícnost vůči filmařům i rozumná cenová politika.

Přestože má reklama nezastupitelnou roli v komunikaci firem i neziskových organizací, většina z nich se snaží komunikovat především prostřednictvím public relations, a to hlavně z finančních důvodů.

Problémy při využívání finančních prostředků ze Strukturálních fondů EU pro rozvoj knihovnictví (na příkladu Plzeňského kraje)

Možnosti zapojit se do projektů Evropské unie a využít tak jejich finančních zdrojů se pozvolna stávají stále obvyklejší metodou získávání peněžních prostředků pro nejrozmanitější oblasti lidského konání. V poslední době má mezi těmito obory místo i oblast knihovnictví a informačních technologií.

Také v Plzeňském kraji jsme se rozhodli těchto zdrojů využít. Rozvoj elektronických komunikací je Krajským úřadem považován za stejně důležitý, jako rozvoj ostatních infrastruktur na území kraje. Bohužel však nedostatek nástrojů, zejména finančních, neumožňuje takovému rozvoji výrazněji napomáhat. Proto se Krajský úřad Plzeňského kraje rozhodl pro realizaci projektu „Internetizace knihoven v Plzeňském kraji“.

Charakteristika projektu

Tento projekt je individuálním projektem Plzeňského kraje, jeho řešitelem je Odbor informatiky Krajského úřadu Plzeňského kraje (dále jen OI KÚ PK) a Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (dále jen SVK PK). Je financován ze Společného regionálního operačního programu, opatření 2.2., a navazuje na aktivity Ministerstva kultury ČR (VISK) a Ministerstva informatiky ČR (PIK).

Projekt sleduje dva cíle: Prvním je vytvoření místa veřejného internetu v knihovnách, které projeví zájem o účast v projektu, a to formou vybavení knihoven počítačovou multifunkční sestavou a připojením k vysokorychlostnímu internetu. Původně se jednalo o 196 zájemců, ovšem cenová kalkulace v projektové žádosti byla oproti reálné ceně vyšší, a tak bylo možno vyhlásit tzv. druhé kolo přihlášení zájemců do projektu Společného regionálního operačního programu (SROP). Celkově je tedy v projektu zařazeno 275 knihoven Plzeňského kraje.

Navazujícím cílem je dosažení širší dostupnosti vysokorychlostního internetu pro obyvatelstvo a návštěvníky Plzeňského kraje s vedlejším, ale ne nepodstatným efektem – vyšší dostupností služby ADSL na území kraje. Přestože se to podle reklam v médiích nabízejí-

cích rychlý a levný internet prakticky kdekoli téměř do druhého dne nezdá, vyskytuje se v kraji velké množství obcí, pro které jediným způsobem, jak se z domova připojit k internetu, zůstává analogový modem. Důvodem je investiční politika komunikačních operátorů, kteří pro zřízení služby v daném místě požadují návratnost investice do dvou let, někdy dokonce do jednoho roku. Plzeňský kraj má velmi malou hustotu osídlení, proto je zde hodně zajímavá. Z těchto důvodů bylo využito projektu internetizace knihoven (PIK) Ministerstva informatiky ČR, který spočívá v přivedení ADSL linky o rychlosti 256 Kbps do každé knihovny, která o ní požádá, a to včetně úhrady provozu této linky po dobu tří let. Smyslem projektu SROP je pak takto připojené knihovny vybavit počítačovou multifunkční sestavou.

Druhým cílem je vybudování informačního obsahu, který umožní občanům prostřednictvím internetu získat maximální množství informací o Plzeňském kraji nebo například po-

stihnout trendy vývoje některých ukazatelů. Pro první etapu byly zvoleny oblasti dopravy, ekonomiky, cestovního ruchu a územního plánování. Podle předpokládaného harmonogramu bude informační obsah uveden do provozu v průběhu roku 2007.

Geneze projektu

Geneze projektu je poměrně dlouhá a začíná v červenci roku 2004, kdy se poprvé sešli pracovníci OI KÚ PK a SVK PK. Samotné přípravě projektu předcházela tzv. Studie internetizace Plzeňského kraje (říjen 2004), jejímž úkolem bylo vyzkoumat, jakým způsobem by bylo možno rozvoj elektronických komunikací nejlépe stimulovat a napomoci tak současně i jejich větší dostupnosti pro občany kraje. Na základě výsledků studie byly stanoveny výše zmíněné priority a v únoru 2005 se započalo se zpracováním projektové žádosti a prvních předběžných partnerských smluv s obcemi a knihovnami.

Realizace projektu byla schválena v březnu 2005 a finanční prostředky byly rozhodnutím Regionální rady soudržnosti regionu NUTS Jihozápad přiděleny v červnu 2005. Samotná realizace, které předcházelo vypsání odpovídajících veřejných zakázek (září–říjen 2005: veřejná zakázka „*vybavení knihoven*“; listopad 2005–únor 2006: veřejná zakázka „*informační obsah*“), byla zahájena v prosinci 2005. Dokončení celého projektu bylo plánováno na březen 2006, faktické ukončení dodávky se ovšem realizovalo až o rok později.

I z těchto jednoduchých dat je evidentní časová náročnost a i jistá „vleklost“ projektů tohoto druhu. Samotná realizace, administrativa, včetně veškerých procesních úkonů, byla zabezpečována OI KÚ PK ve spolupráci se SVK PK. Partnerem Krajského úřadu Plzeňského kraje je cca 270 obcí a knihoven v kraji.

Financování

Jak již bylo zmíněno, financování je zajištěno z evropských Strukturálních fondů v klasickém poměru 75 % EU, 10 % státní rozpočet a 15 % žadatel (pokud se na projekt podíváme z pohledu čísel, jsou jeho celkové náklady 14 851 000 Kč, z čehož 1 422 550 Kč je dofinancování kraje a 805 100 Kč celkové dofinan-

cování všech partnerských obcí. Každá z nich si totiž 10 % přispívá na nákup počítačového vybavení, tzn. že sestavu v hodnotě například 35 000 Kč získá knihovna za 3500 Kč. Počítačové sestavy jsou majetkem KÚ PK, po ukončení projektu (tj. po pěti letech) nabídne KÚ zařízení jednotlivým obcím k odkupu za symbolickou 1 Kč.

Součástí projektu bylo samozřejmě i proškolení obsluhy počítačové sestavy v základech používání informačních technologií, což byl v našem pojetí dvoudenní kurz v celkovém rozsahu 12 hodin, který obsahoval základní termíny informačních technologií, základy používání internetu a vybraných aplikací MS (Outlook, Word, Excel). Výuka byla zajišťována interním lektorem z KÚ PK a součástí kurzu byl i závěrečný test. Pro absolventy bylo připraveno osvědčení. Výhodou byla bezplatnost a nízký počet studentů ve skupinkách (v průměru 6 lidí). Celkem KÚ PK uspořádal 10 kurzů, kterých se zúčastnilo dohromady 63 zájemců.

Problémy a rizika

Následující stručný přehled problémů a rizik vychází z našich velmi konkrétních zkušeností a případné zájemce o finanční prostředky z programu SROP nemají odradit, ale upozornit na možné komplikace. Jsou rozděleny do několika následujících tematických skupin:

1. Organizační

Jedním ze základních a bohužel i zásadních problémů je samotná administrace projektů tohoto typu. V rámci projektu „Internetizace knihoven v Plzeňském kraji“ bylo zpracováno a schváleno 24 usnesení Rady Plzeňského kraje a jedno usnesení Zastupitelstva Plzeňského kraje, dále cca 520 usnesení zastupitelstev obcí v Plzeňském kraji, která schvalovala partnerské smlouvy, smlouvy o výpůjčce a případné dodatky. Z toho vyplývá, že projekt schvalovalo přibližně 1900 zastupitelů a věnovalo tak projektu nejméně 800 hodin.

Pracovníci OI KÚ PK spolu s pracovníky SVK PK zpracovali a distribuovali jednotlivým partnerům projektu 245 partnerských smluv, 200 dodatků k těmto smlouvám a 260 smluv o výpůjčce. Celkem se na projektu podílelo

cca 300 knihovníků, jejichž čas věnovaný této problematice si ani netroufám odhadnout.

Další komplikací je, ačkoli dle názvu by to mělo být spíše naopak, příručka pro žadatele. Je velmi rozsáhlá a nepřehledná a bohužel se operativně mění s každým dalším kolem výzev SROP, takže znalost aktuální příručky zdaleka není výhodou.

Pravidla přidělování tzv. „evropských peněz“ jsou sama o sobě přísná a složitá a celý proces ztěžuje fakt, že zodpovědné orgány ČR tato pravidla komplikují ještě více, než jim ukládá „Brusel“, a tak paradoxně často spíše ztěžují příliv financí do České republiky.

A na závěr – i přes to, že projekty SROP fungují v České republice již několik let, stále chybí kvalitní vzdělávací semináře pro žadatele a případné příjemce dotací, které by konkrétně popsaly a vysvětlily realizaci, vyúčtování, monitoring, kontroly a v neposlední řadě i zkušenosti jiných příjemců dotací.

2. Realizační

Za nejvážnější realizační problém, v souvislosti s našim projektem, byla všeobecně považována kauza s ADSL přípojkami vysokorychlostního internetu v rámci Projektu internetizace knihoven (PIK) Ministerstva informatiky ČR. Díky špatně ošetřené smlouvě mezi Ministerstvem informatiky ČR a dodavatelem přípojky (tehdejší Českým Telecomem, a. s.) byly žádajícím knihovnám běžně instalovány přípojky k vysokorychlostnímu internetu se značným zpožděním, v horším případě s nižší rychlostí připojení (ISDN), než stálo v požadavku. U některých knihoven dokonce dodavatel sarkasticky konstatoval, že je nelze vzhledem k jejich geografické poloze připojit vůbec. Protože získání počítačové sestavy pro knihovnu bylo podmíněno zhotovenou přípojkou k vysokorychlostnímu internetu, nabývala situace na vážnosti a celý projekt byl značně ohrožen. Díky iniciativě OI KÚ PK a pravidelné písemné komunikaci a apelování Ministerstva informatiky ČR se nakonec podařilo všechny knihovny připojit, ovšem s ročním zpožděním, které vyvolalo další komplikace související s proplácením faktur dodavateli počítačových sestav.

Po celou dobu přípravy a realizace projektu spolupracoval OI KÚ PK s mnoha knihovnami

v Plzeňském kraji, a proto několikrát konstatoval, že postrádá aktuální databázi všech knihoven v ČR (tedy nejen Plzeňského kraje), která by vznikala „odspodu“ – od těch nejmenších obecních (či chcete-li místních) knihoven. Zejména pro ty byl projekt „Internetizace knihoven v Plzeňském kraji“ koncipován a díky zastaralým kontaktním údajům byla někdy komunikace velmi nesnadná. Je na pováženu, že na tento problém poukazuje zcela jiný resort, bohužel jsem na pochybách, zda tento argument pohne svědomím těch, kterých se to týká. A protože považuji za vysoce neefektivní, aby do takovéto databáze ukládaly údaje za neprofesionální knihovny jejich knihovny pověřené, zdá se, že tento problém v nejbližší době vyřešen nebude. Možným východiskem by mohla být „povinnost“ všech knihoven registrovaných u Ministerstva kultury ČR zaregistrovat se do nějaké předem pro tento účel připravené databáze a pravidelně svá data aktualizovat (třeba k datu odevzdání statistických výkazů KULT).

Dalším realizačním problémem, který se objevil při samém zrodu myšlenky internetizace knihoven, je povědomí politiků o dostupnosti vysokorychlostního internetu. Ti totiž mají pod vlivem reklamních kampaní představu, že vysokorychlostní internet je dnes všude. Přesvědčovat je pak o důležitosti, ale i výhodnosti takového projektu je předmětem nejvyšší diplomacie.

A v neposlední řadě klade překážky orgán nejvyšší, na vlastní kůži jsme díky vysokorychlostním přípojkám zažili, že se nelze spoléhat na proklamaci a sliby vlády a ministerstev a že usnesení vlády leckdy vláda sama nebere vážně.

3. Finanční

Ačkoli účelem zpracování žádosti do SROP je získat finanční prostředky, jsou zde paradoxně i finanční rizika. Asi tím hlavním je nutnost předfinancování takového projektu, tj. pokud je projekt vybrán, finanční prostředky dostane žadatel až po jeho realizaci. V našem případě bylo velkou výhodou, že na projektu významně participoval Plzeňský kraj, protože bez něj by si SVK PK nikdy nedovolila sama vstoupit do takového finančně náročného projektu. Shrnutí: tato nabídka je využitelná pouze pro finančně silné a stabilní subjekty.

Dalším rozhodovacím kritériem, zda do takového projektu vůbec vstupovat, je fakt, že složitost jeho přípravy a administrativa se vylíká pouze projektům většího rozsahu. Příručka pro žadatele doporučuje v rámci tohoto opatření zpracovat projektovou žádost nejméně ve výši 300 000 Kč.

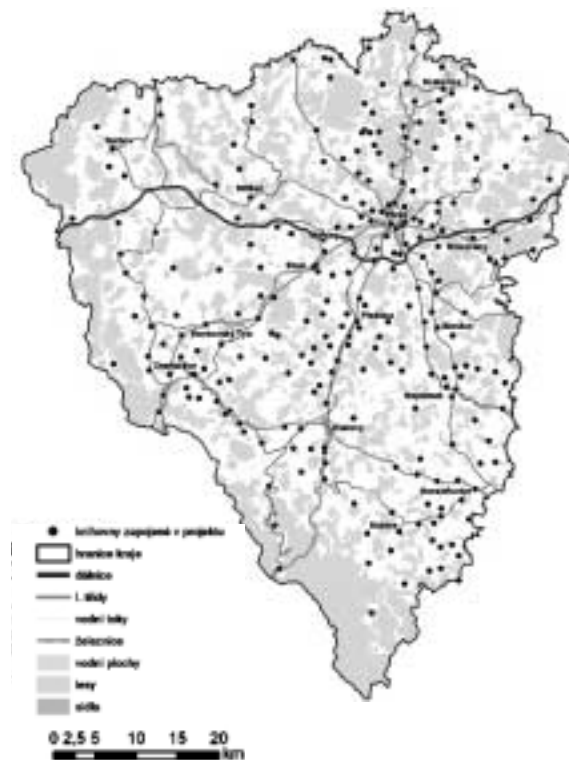
A ještě na jedno riziko související se složitou administrativou a celkovými podmínkami chci upozornit: může se totiž stát, že někde nevyhovíme pravidlům a nebudou nám proplaceny předpokládané uznatelné náklady. Projekt je rozsáhlý a uhlídat všechny nuance pravidel vyúčtování je někdy nad lidské síly.

Závěrem...

V současné době jsou připojeny k vysokorychlostnímu internetu všechny knihovny, které si zažádaly o multifunkční sestavu. Z 275 knihoven je přípojkou ADSL připojeno 151, 35 knihoven je připojeno V-SAT (tj. připojení přes satelit, jedná se o případy, o kterých se tehdejší Český Telecom a. s. vyjádřil jako o nepřipojitelných) a 89 knihoven je připojeno jiným způsobem – většinou jde o vlastní výhodné připojení obce (v mnoha případech se k tomuto řešení uchýlili starostové, kteří po nepřijemných zkušenostech odmítli spolupracovat s Českým Telecomem). Jako propagační bonus v rámci projektu knihovny získaly informativní šipky s označením místa veřejného internetu, které je možno uchytit na sloupech a jiných dobře viditelných místech (viz obr.).

Příjemným vedlejším efektem, který pomalu, ale znatelně vyplouvá na povrch, je změna postavení knihovny v obci. V mnoha případech se zastupitelstvo rozhodlo rozšířit provozní dobu knihovny, vymalovat prostory či koupit nový nábytek, ale také navýšit úvazek pracovníkovi knihovny.

Tak tedy, knihovny jsou připojeny, úkol je splněn... a co dál? Teď je řada na knihovnách samotných. Cílem projektu nebylo jen zavést do knihoven vysokorychlostní internet a vyba-

vit je počítačovou technikou, ale také vytvořit místo veřejného internetu. Je jen na knihovnách, jak toto místo budou propagovat nejen mezi místními občany, mládeží, maminkami na mateřské dovolené či seniory, ale jak svou knihovnu a možnost bezplatného internetu zviditelní i před turisty a návštěvníky obce či blízkých lokalit.

Možno konstatovat, že prozatím jsme svůj úkol úspěšně splnili. Záměrně píšeme úspěšně, vždyť vybavit 275 knihoven (což je více než polovina registrovaných knihoven v Plzeňském kraji) počítačovými sestavami, které by si jinak obce pravděpodobně nikdy z finančních důvodů nemohly dovolit, opravdu považují za úspěch. Dalším velkým soustem bude vyúčtování projektu za pár let, ale to už je námět na jiný článek.

(Obr. jsou zveřejněny s laskavým svolením OI KÚ PK.)

Čtenář informuje >

Časopis Čtenář najdete letos i na pultech knihkupectví ACADEMIA • Václavské náměstí 34, Praha 1
• Národní třída 7, Praha 1 • náměstí Svobody 13, Brno • Zámecká 2, Ostrava.

Motivace zaměstnanců na informačním pracovišti / v knihovně

4. část

Co může pro motivaci podřízených udělat vedoucí

V závěrečné kapitole se zmíníme o některých aktivitách, kterými může nadřízený podpořit motivaci a pracovní výkonnost u svých podřízených. Každý zaměstnanec se vyznačuje jinou mírou motivace, kterou ovlivňuje například to, zda ho práce uspokojuje či styl řízení pracoviště. Charismatický vedoucí může podle rčení, že svička zapálí oheň, udělat skoro zázraky. Ale ne každému vedoucímu je to dáno, ne každý je zároveň vůdcem.

Stanovení cílů

To, co manažer od lidí očekává, ovlivňuje jejich ochotu dosahovat určitého cíle. Vysoké nároky znamenají, že jim důvěřuje a to podněcuje k vyššímu úsilí. Naopak minimální očekávání je považováno za formu pohrdání.

I vysoce nastavené cíle by se měly pohybovat v mezích proveditelnosti, která je závislá na schopnostech lidí. Náročnost úkolu je subjektivní, pro zaměstnance by měla být výzvou na hranici jeho možností. Mezi reálnem dosažení takového úkolu a podnětností je třeba hledat rovnováhu, protože nereálné a nepodnětné nestimuluje. Ukázka z podnikového informačního prostředí, která se dá stejně dobře aplikovat kdekoli, je příklad, kdy nastoupí nový vedoucí s novou koncepcí pracoviště: Má vizi budoucího vývoje informačního/knihovnického oddělení například na tři roky. Pokud se jedná o pracoviště, kde se již delší dobu nic nového nedělo, je možné, že se podřízení po představení vize zaleknou. V takovém případě je asi lepší nastínit představu budoucího po částech (jen projekty v nejbližším roce) a samozřejmě ji doplnit podrobnými metodami jejího dosažení s tím, co to bude pro každého znamenat.

I projekty v nejbližším období je třeba podávat v souvislostech. Vše by mělo být podpořeno motivací podílejících se zaměstnanců a doplněno o rozšíření či zvyšování jejich kvalifikace, aby nové úkoly či inovaci těch stávajících

zvládli. Jako vynikající motivační faktor působí, když ty nejkonkrétnější cíle probere nadřízený se svým podřízeným při vzájemné komunikaci, třeba přímo u jeho počítače. (Konkrétní situace: špatně uložená data v knihovnickém systému způsobila problémy při on-line objednávkách výpůjček přes intranet). Celý rozhovor pak probíhá v rovině rovný s rovným. Vedoucí nastíní a ukáže prakticky (pokud to jde) problém s výzvou k návrhu řešení pro zaměstnance – zkušeného odborníka na problematiku.

Komunikace

Jak již bylo řečeno výše, nadřízený by měl být vzorem pro své podřízené, a to platí i v oblasti komunikace. Jeho osobní přístup a veřejné vystupování je pro zaměstnance vodítkem, zda mohou být k nadřízenému otevření. Skutky by měly být v harmonii se slovy.

Těžiště komunikace spočívá v poskytování informací potřebných pro plnění úkolů, ve vysvětlování, jak výkonnostní cíle zapadají do širšího kontextu, v povzbuzování a zdůrazňování pozitiv. To může mít podobu přesvědčování na úkor kritiky či formu řešení možností před problémy.

Silný důraz je třeba klást, zvláště v dnešní době, na osobní komunikaci. E-mail ji nemůže nahradit. Problém absence osobní interakce hrozí zejména u velkých firem, které mají roztroušená pracoviště. Nejde ale jen o problém dislokovaných pracovišť, nýbrž i o nadměrné používání e-mailu na místech, kde kolega/kolegyně sedí ve vedlejší kanceláři. Je to právě nejbližší nadřízený, který by si jako první v uvedené situaci měl uvědomit, co znamená nulová komunikace a o co tím pracoviště přichází. V praxi podnikového informačního pracoviště se mnohokrát vyplatilo místo telefonu či e-mailu za zaměstnancem osobně zajít, a to i v případě malého dotazu. Častokrát se na základě takového návštěvy vyvine neformální debata, která je cenným zdrojem informací pro nadřízeného.

Předpokladem výše uvedeného je samozřejmě pozitivní nebo alespoň neutrální vztah mezi nadřízeným a podřízeným.

Komunikace je také způsob, jak vyjádřit respektování odborné profese. Na druhou stranu, jak nerespektovat odborné znalosti či snahu, se kterou zaměstnanec denně pracuje, ilustrují dva níže uvedené příklady z prostředí veřejné knihovny, které se mohly stát i na jiném pracovišti:

- silné a velmi hlasité pokárání zaměstnance před ostatním personálem a uživateli, navíc v případě, kdy se jedná o nedorozumění, které si nadřízený nehodlá nechat vysvětlit;
- nadřízený, který ani nepozdraví a jehož jediný kontakt s podřízeným spočívá v předávání papírů/úkolů k vyřízení.

Na tomto místě je vhodné konstatovat, že pokud zaměstnanec, s nímž se zachází výše uvedeným způsobem, odejde, je najmutí a zaškolení nového zaměstnance značně nákladné. Je potvrzeno, že v praxi informačního pracoviště má odcházející zaměstnanec množství znalostí, které nelze lehce předat. Jako příklad může posloužit funkce akvizitéra, který má zmapovaný trh. Ví, který autor je kvalitní, jaké finanční podmínky ten který nakladatel nabízí, zná zaměření jednotlivých vydavatelských subjektů a prodlení ve vydání plánovaných novinek vzhledem k datu, které je avizováno. Ví v návaznosti na výpůjční protokol, které tituly a témata uživatelé nejvíce žádají, atd. Je třeba si uvědomit, že v knihovně představují největší částku ve finančním rozpočtu obvykle právě zaměstnanci. A to nejde jen o rozpočet, je nezbytné si také uvědomit čas ostatních kolegů a nadřízeného, který je nutný nově přichozím zaměstnanci zpočátku věnovat navíc.

Vliv pokroku a jeho uplatnění k motivaci v marketingu

Motivace zaměstnanců může také vycházet ze společného úkolu. Většina lidí má touhu dokončit to, co dělá, má potřebu vidět výsledky své práce. Nemusí jít přímo o její konečný celkový výsledek. Již samotné vědomí, že se posouváme vpřed, motivuje. To je také důvod, proč je třeba, aby nadřízený neustále kladl důraz na pokroky, kterých se na pracovišti dosáhlo. V praxi se ukázalo, že zaměstnanci stojí

o to, aby byl o tom informován také vyšší manažer než jen bezprostředně nadřízený. Tuto situaci lze vyřešit např. zápisem z porad zaslaným e-mailem na vědomí také dalšímu liniově nadřízenému. Dalo by se říci, že se v jistém smyslu jedná o zpětnou vazbu, kterou dává nadřízený podřízeným, a to formou, kdy se za práci svých podřízených postaví a je ochotný ji prezentovat dalšímu výše nadřízenému. Pro využití takovéto či jiné formy prezentace výsledků podřízených dalším liniově nadřízeným k motivaci je důležité, aby se zaměstnanci o předložení výsledků své práce vyššímu nadřízenému dozvěděli.

Větší pokroky (ve smyslu „už umíme tohle“) je dobré prezentovat přitažlivě na viditelných místech a měly by být aktualizovány. V podnikovém informačním prostředí se pro to nabízí celá škála možností. Kromě již zmíněného zápisu z porady distribuovaného dále lze použít také intranet s možností zaslání upoutávky na novou službu vybranému okruhu potenciálních zájemců, nebo upoutávku na intranetu jen jednoduše zveřejnit. Nabízí se také možnost jejího vytištění a vkládání do půjčovaných dokumentů. Dalším zdrojem je také vnitropodnikový časopis, kde lze na uvedenou službu upozornit článkem. Konkrétním příkladem z praxe může být situace, kdy on-line katalog knihovny prošel inovací. Následně byl jak elektronicky, tak v tištěné formě publikován podrobný návod k jeho používání, včetně kontaktů na zaměstnance knihovny zodpovědné za jednotlivé úseky práce.

S propagací toho, co jsme dosáhli, úzce souvisí i marketing. V případě veřejné knihovny externí marketing, u podnikového pracoviště vnitřní marketing, kdy se „veřejností“ stávají zaměstnanci ostatních oddělení. Výsledky práce je třeba náležitě „prodat“, což se zpětně odrazí v motivaci zaměstnanců podílejících se na širším úspěchu.

Na závěr posledního dílu tohoto seriálu je třeba zmínit, že konkrétní výstupy aplikací popsaných metod nebylo možno v člancích uvést, neboť by vyžadovaly rozsáhlé komentáře k agendě vedené v té době v knihovně a analýzu úkolů, které měla Odborná knihovna ČSOB tehdy vytyčené. Nicméně na některé výstupy je možné se podívat přímo v diplomové

práci, která sloužila jako podklad pro tyto texty.

A o tom, že byly motivační techniky a stimulační účinné, svědčí nejen to, že byly v knihovně splněny náročné úkoly a že se zlepšila pracovní

atmosféra, ale i slova tehdejšího nadřízeného manažera: „*kdyby se sebou knihovna neudělala to, co udělala, byla by již dnes zrušena*“ (2003).

TEREZA ŠEDIVCOVÁ
tsedivcova@csoh.cz

TRÍŠKOVÁ, Tereza. *Motivace na informačním pracovišti na příkladu banky*. Praha, 2005. Diplomová práce. ÚISK FF UK.

Knižní katalog 21. století

Google Book Search: Ze své kanceláře prolístovat kteroukoli knihu na světě

Před šesti sty lety zajistil Gutenbergův vynález knihtisku široké veřejnosti přístup ke knihám a tím také dostupnost k veškerým informacím. Když byla v roce 1998 založena společnost Google, součástí jejich předsevzetí byla snaha o demokratizaci přístupu k informacím. A protože právě v knihách je uložena největší část vědní lidstva, byla by chyba je vynechat. Google se snaží o to, aby v konečné fázi jeho snah bylo možné získat například seznam všech materiálů, které se zmiňují o Marii Curie, nebo aby si třeba školák z Indie mohl sám prohlédnout starověké texty z muzea v Egyptě – a to vše pouhým zadáním několika slov do počítače.

Tomu všemu napomáhá *Google Book Search*, jehož prostřednictvím mohou uživatelé objevovat a číst knihy, nabízí jim informace, kterých by si možná jinak nevšimli, a autorům i nakladatelům nabízí nový způsob propagace.

Aplikace záznamů do tohoto systému je rozdělena do dvou částí. Máme **Partner Program** (partnerský program), v jehož rámci s námi nakladatelé podepisují smlouvu, jejich knihy digitalizujeme a umísťujeme na internet, aniž bychom si za to nechali zaplatit. Uživatel si pak může prohlédnout jen několik stránek knihy, které odpovídají jejich dotazu. Pokud je titul zajímavý, mohou přejít na stránku nakladatele nebo obchodu a koupit si ho. Je důležité zmí-

nit, že své knihy mohou nakladatelé z projektu kdykoli stáhnout.

Další částí je **Library Project**, program určený knihovnám. Knihovny nám půjčí knihy, které následně zdigitalizujeme. Pokud je kniha už mimo ochranu autorského zákona, zpřístupníme ji na internetu celou. Pokud ji ještě autorský zákon chrání, pak dostane uživatel pouze základní data (název titulu a jméno autora), dvě až tři ukázky a informaci, ve které knihovně si může titul půjčit nebo kde se dá koupit.

Proč je tedy služba *Google Book Search* tak kontroverzní?

Někteří lidé mají mylný dojem, že Google rozdává knihy zdarma. To není pravda. *Google Book Search* je spíš něco jako knižní katalog 21. století, který usnadňuje nalezení a zakoupení knih.

Navíc si někteří nakladatelé myslí, že Google by neměl digitalizovat knihy pod ochranou autorského práva bez předchozího souhlasu vlastníka těchto práv – a to i přesto, že jedině, co spolu s výsledky vyhledávání zobrazujeme, jsou bibliografické údaje a jedna nebo dvě citace. Podle našeho názoru (na základě rozboru mezinárodního autorského práva) tím autorské právo neporušujeme. Ukázky jsou tak krátké, že jsou srovnatelné s citací použitou například v recenzi nebo s tím, co už je v našem

vyhledávací v současnosti dostupné. Obojí je už dnes v mezích zákona.

Naši kritici se obávají, že *Google Book Search* knihy nahradí. Jsme přesvědčeni, že to bude spíš naopak. *Google Book Search* má pomoci lidem knihu najít, nikoli ji na internetu přečíst. Nemá nahradit její koupi nebo půjčování v knihovně.

Do knihoven už i virtuálně

Od roku 2004, kdy byl program *Google Book Search* zahájen, náš projekt pro knihovny zaujal partnery z více než dvanácti velkých institucí po celém světě, například knihovnu Oxford University, BCU v Lausanne, Ghent University, Complutense University v Madridu, Bavorskou státní knihovnu a Katalánskou knihovnu, stejně jako knihovnu Harvard University a Stanford University nebo veřejnou knihovnu v New Yorku.

K partnerskému programu se připojilo přes 10 000 nakladatelů a jejich zkušenosti jsou velmi pozitivní. Pracujeme s více než deseti tisíci firmami po celém světě včetně Cambridge University Press Scholastic, Springer, Lonely Planet a dalšími. Spolupráce s nakladateli a knihovnami je důkazem toho, že se nesoustředíme jen na angličtinu. Služba je dostupná v němčině, španělštině, italštině, francouzštině, čínštině a holandštině, touto dobou máme v *Google Book Search* knihy v 90 jazycích. Teď jsme přidali i polštinu a jakmile bude dostupné dostatečné množství českých knih, bude možné vyhledávat v *Google Book Search* i česky.

O projektu pro knihovny a partnerském programu

Autorské právo bereme velmi vážně a věříme, že ho dodržujeme. Knihy od knihoven rozdělujeme do dvou typů: Pokud už publikaci nechrání autorský zákon, je zobrazena celá nebo si ji uživatel může stáhnout jako PDF soubor. Pokud stále ještě autorskému zákonu podléhá, uživatel vidí jen dvě nebo tři krátké ukázky, které odpovídají zadanému klíčovému slovu, bibliografické údaje a další informace, které mají pomoci s vyhledáním knihy.

Pokud jde o nakladatelský Partner Program, nabízíme náhled určitého omezeného počtu stránek. Nakladatel se pak může rozhodnout, zda nechá zobrazovat pouze pětinu nebo dokonce úplně celou knihu. Nicméně ani tyto ukázky nelze kopírovat, upravovat ani tisknout. Některé stránky zůstávají navíc vždy skryty, takže kniha nemůže být nikdy zobrazena celá.

Proč to tedy Google dělá?

Lidé tráví na internetu stále více času. Ostatní média nechala „digitální doba“ za sebou, ale knihy odolávají. Nakladatelé mají „e-shopy“, kde se knihy prodávají převážně podle obálky a anotace, ale obsah samotný, který pro zájemce hraje důležitou roli, nenajde čtenář (v tu chvíli zákazník) zatím nikde jinde než opět v kamenném knihkupectví nebo v knihovně. Google nakladatelům nabízí, že jejich knihy zpřístupní on-line. Jako nakladatel nebo knihovna máte před sebou jedinečnou příležitost oslovit větší obecnost, než jen to ve své vlastní zemi, a nebo naopak, dokonce i to nejspecializovanější publikum, a spojit své síly s nejsilnějším vyhledávačem na světě.

Co říkají zástupci našich partnerských knihoven

Dr. Rolf Griebel, generální ředitel Bavorské státní knihovny:

„*Otevíráme svou knihovnu světu a výrazně přibližujeme pravý účel knihoven – objevování knih a vědomostí – směrem k digitální éře. Je vzrušující pomáhat čtenářům z celého světa v objevování a přístupu k bohaté německé literární tradici prostřednictvím internetu – kdykoli a kdekoli chtějí.*“

Sidney Verba, ředitel Harvardské univerzitní knihovny:

„*Spolupráce mezi největšími vědeckými knihovnami a společností Google dá vzniknout důležitému veřejnému majetku, který bude přínosný studentům, učitelům, badatelům a čtenářům kdekoli na světě. Projekt využívá síly internetu a umožňuje zájemcům objevit knihy, které je zajímají, s dříve nepředstavitelnou přesností a rychlostí.*“

JENS REDMER

E-learningové kurzy katalogizace: první zkušenosti

Od začátku tohoto roku nabízí Národní knihovna ČR výuku katalogizace prostřednictvím e-learningových kurzů. Kurzy vznikly s finanční podporou grantového programu Ministerstva kultury VISK 2.

K zahájení e-learningové výuky katalogizace vedlo hned několik důvodů. V první řadě zájem o kurzy katalogizace již několik let převyšuje nabídku. Národní knihovna ČR i další české knihovny pořádají od poloviny 90. let, kdy se v České republice začaly používat nové katalogizační standardy, prezenční kurzy katalogizace podle Anglo-amerických katalogizačních pravidel a formátů UNIMARC a MARC 21. Ačkoli těmito kurzy již prošly stovky účastníků, zájem stále trvá, v knihovnách průběžně dochází k velké obměně pracovníků. Za poslední léta ale také vzrostly nároky na jednotné zpracování dokumentů, protože knihovny vstupují do kooperačních projektů. A samotné standardy se vyvíjejí... K tomu musíme přičíst fakt, že v období přechodu Národní knihovny ČR

a dalších velkých knihoven na MARC 21 byla přednostně pořádána školení AACR2/MARC 21 a školení v AACR2/UNIMARC se odkládala. E-learningové kurzy mají v této situaci oproti klasickým kurzům hned několik výhod – mohou zajistit výuku velkého množství katalogizátorů současně, umožňují novým zájemcům do kurzu kdykoli přistoupit a zároveň šetří čas i náklady na dojíždění. To vše ale samozřejmě platí jen tehdy, pokud zájemci o kurz budou tuto metodu výuky akceptovat.

Pro zdárný průběh e-learningových kurzů hraje důležitou roli výběr software. Pro realizaci kurzů katalogizace bylo zvoleno prostředí Moodle, které má výhody v tom, že neklade zbytečně velké požadavky na počítačovou gra-

motnost účastníků, ani nevyžaduje specializovaný prohlížeč. Jedná se o software vznikající v duchu open source; v ČR je rozšířen hlavně v univerzitním prostředí (např. UK, FF MU, VŠB), ale i na řadě středních a základních škol. V případě našeho kurzu byla využita podpora Ústavu výpočetní techniky Univerzity Karlovy a naše kurzy jsou umístěny na e-learningovém portálu Univerzity Karlovy <http://dl.cuni.cz/>.

Nejdůležitější součástí začátečních rozhodnutí bylo ale samozřejmě určení rozsahu prvních kurzů. Největší zájem bývá – i vzhledem k počtu menších knihoven – o základní kurzy katalogizace tištěných monografií podle Anglo-amerických katalogizačních pravidel, poptávka je celkem rovnoměrně rozložena mezi katalogizaci ve formátu MARC 21 a UNIMARC. Protože takto zaměřené kurzy navíc podpoří i rozvoj Souborného katalogu ČR, byla zvolena jako výchozí úroveň minimálního záznamu pro tento katalog.

Kurzy mají klasickou strukturu, skládají se z jednotlivých bloků:

- Kódované informace, čísla a klasifikace
- Bibliografický popis (popisné údaje)
- Volba selekčních údajů
- Personální záhlaví
- Korporativní záhlaví

Bloky jsou dále členěny do lekcí (odpovídají struktuře AACR2 a formátu). Každá lekce obsahuje charakteristiku, základní text (zpravidla výklad pravidel AACR2), informace o zápisu údajů do formátu UNIMARC nebo MARC 21 a řešené příklady. Součástí kapitol jsou automatizovaně hodnocené testy a kontrolní úkoly, které hodnotí lektor.

Automatizovaně hodnocené kontrolní testy možno využít ke klasifikaci i jako prostředek samokontroly. Jsou v nich použity otázky, na něž lze odpovědět „ano“ či „ne“, i úlohy, kde vybíráme z nabídky správných odpovědí. Hodnocení probíhá na základě bodového systému.

V kontrolních úkolech hodnocených lektory účastníci prokazují zvládnutí látky kapitoly, výkon je opět bodován a započítává se do celkového stavu (výsledky jednotlivých účastníků jsou přístupné jen jim samotným a samozřejmě lektorům).

Texty jednotlivých lekcí jsou uloženy ve formátu Word, zájemci si je tedy mohou snadno

zkopírovat na svůj počítač a vracet se k nim bez nutnosti připojení k internetu, mohou si do nich zapisovat poznámky či zvýrazňovat různé pasáže podle svých potřeb.

Vzhledem k chybějícím zkušenostem s e-learningovými projekty bylo velice obtížné stanovit míru zapojení školitelů do běžného provozu kurzů. Ze stupnice mezi minimální variantou (lektori připraví texty kurzů a nastaví automatizovaně vyhodnocované testy, dále se však výuky neúčastní) a variantou maximální – synchronní podobou e-learningu – byla nakonec zvolena asynchronní podoba e-learningu s možností variabilního využití kurzu.

MOŽNOSTI STUDIA

Tento e-learningový kurz může sloužit různým účelům. Všichni zájemci se musí zaregistrovat, dále však mohou využívat kurz různě.

1. Kurz určený k samostudiu

a) ukončený osvědčením NK ČR o absolvování kurzu

Účastník prochází celým kurzem, vyplňuje povinné testy a plní zadané úkoly (celkem 8 testů a 5 úkolů). Testy jsou vyhodnocovány automaticky, úkoly kontroluje a boduje učitel. Testy i úkoly je možné opakovat (úkoly maximálně 3x). Úkoly a testy by měly být účastníkem vypracovány během šesti měsíců.

Studium se závěrečným osvědčením je možné doplnit jednodenní praxí, termíny pravidelně vyhláší NK ČR. Nejbližší volný termín najdete v této úvodní kapitole. Praxi je možné vykonat v knihovním systému Aleph (MARC 21), nebo vyplňovat katalogizační formulář ve Wordu (MARC 21 i UNIMARC).

b) bez osvědčení

Účastník prochází celým kurzem nebo jeho částmi dle vlastního zájmu a potřeb, má-li zájem, vyplňuje libovolné testy. Vhodné pro katalogizátory, kteří si potřebují osvěžit znalosti, nebo chtějí podrobně studovat jen určité kapitoly.

2. Pomocný materiál při prezenčním studiu

Všechny materiály mohou sloužit jako pomocné materiály při školeních v knihovnách.

(Pokud by školitelé požadovali i plnění úkolů, úkoly se neodevzdávají způsobem popsaným na jiném místě v tomto kurzu, ale přímo e-mailem či osobně školiteli, který vede místní kurz.)

Kurzy byly zveřejňovány postupně – koncem roku 2005 pro členy Rady pro katalogizační politiku, v lednu 2006 pro účastníky diskusní skupiny KATPOL a konečně v únoru 2007 pro účastníky diskusní skupiny KNIHOVNA. Postupně zveřejňování umožnilo doladit texty tam, kde nebyly jednoznačně srozumitelné, a zároveň poskytlo dostatek času na postupnou „aklimatizaci“ školitelů v novém prostředí. K 30. srpnu 2007 bylo v kurzech zaregistrováno celkem 198 účastníků (130 MARC 21 a 66 UNIMARC), na vedení kurzů se podílejí tři lektorky (jejich náplní je hodnocení zasílaných řešených úkolů a zodpovídání dotazů). Zájemci se hlásí z veřejných knihoven všech

typů a z různých končin ČR, využívá je i Národní knihovna ČR. Výjimkou ale nejsou ani uchazeči o místo v knihovnách, kteří si chtějí zvýšit šance na získání místa.

Při prezentaci posteru na konferenci INFOFORUM v květnu 2007 z dotazů vyplynulo, že řada zájemců má pocit, že přihlášení promeškali a čekají na „vypsání nového termínu“. Vzhledem k tomu, že by kurzy měly sloužit i v následujících letech, budou se průběžně opakovat prezentace na dalších knihovnických akcích, aby se tato možnost studia dostala do širšího povědomí knihovnické veřejnosti.

Ohlasy účastníků jsou velmi dobré, pozitivní jsou zatím i zkušenosti lektorek. Oproti očekávání se nevyskytly námitky proti e-learningu jako takovému či proti prostředí Moodle, naopak v řadě reakcí se vyskytovalo slovo „konečně“. Knihovny teď navrhuji rozšíření kurzů o další typy dokumentů, kurzy Konspektu atd. Rozšíření se plánuje na příští rok, předcházelo mu vyhodnocení zkušeností z prvních měsíců provozu kurzu, jeho výsledky byly zveřejněny na konferenci Knihovny současnosti v září 2007.

Kurzy si můžete sami vyzkoušet, pokyny pro přihlášení najdete na adrese: http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_prihlaseni_kurz.htm

EDITA LICHTENBERGOVÁ
Edita.Lichtenbergova@nkp.cz

Vernisáž výstavy Codex gigas – Dáblova bible ve velkém stylu

Galerie Klementinum se odpoledne 19. září více než hodinu před oznámenou tiskovou konferencí zaplnila televizními štáby, novináři a pozvanými hosty, kteří byli jako první vpuštěni do trezorové místnosti a zblízka zhlédli největší knihu světa. V podvečer začaly klementinské nádvoří zaplňovat vládní limuziny, které sem postupně přivázely členy české vlády, představitele švédského velvyslanectví a další vzácné osobnosti. Révové nádvoří uprostřed Klementina, kde se vernisáž konala, vytvořilo působivou atmosféru této mimořádné události, byť počasí toho večera nebylo moc přívětivé.

Výstava *Codex gigas – Dáblova bible (Tajemství největší knihy světa)* se těší velké pozornosti domácích i zahraničních návštěvníků. Objednávkový on-line systém na stránkách NK ČR umožňuje zjistit počet volných vstupenek na určitá data a rovnou si je objednat. Knihovnicům je umožněna prohlídka výstavy zdarma vždy v pondělí od 10.00 do 19.00 hodin (poslední vstup v 18.00). Objednávky musí obsahovat počet osob, přesný čas návštěvy, název knihovny a v případě individuální návštěvy i jméno. Zasilat je třeba e-mailem na adresu ivo.mirosovsky@nkp.cz.

– ova –

Foto EVA HODKOVÁ

1 Ředitel Královské knihovny ve Stockholmu Gunnar Sahlin (zprava) předává generálnímu řediteli NK ČR Vlastimilu Ježkovi digitální kopii Dáblovy bible

2 Švédská princezna Christina (zleva), generální ředitel NK ČR Vlastimil Ježek a předseda české vlády Mirek Topolánek křtí publikaci k výstavě

RECENZE

Pocta kladenským nakladatelům

ZACH, Aleš: *Nakladatelské Kladno: Z dějin kladenské kultury Kladno: Střeďočeská vědecká knihovna, 2007, 184 s., ISBN 978-80-85191-49-3*

Střeďočeská vědecká knihovna v Kladně si v letošním roce připomněla 110. výročí svého založení. K tomuto krásnému jubileu nadělila sobě i svým příznivcům zcela novou knihu. Nejedná se však o dějiny knihovny, jak by se dalo očekávat – ty vyšly již k padesátému a k stému výročí této významné kulturní instituce – nýbrž o zevrubné připomenutí nakladatelů ve městě.

Knih **Aleše Zacha** *Nakladatelské Kladno*, s podtitulem *Z dějin kladenské knižní kultury*, je doplněna více než třicetistránkovým slovníkem *Osobnosti nakladatelského Kladna* autorů Evy Wróblewské a Jiřího Miky. Čtenáře však nejdříve upoutá velmi zdařilá a sličná grafická úprava a obálka Veroniky Botové, která si rovněž poradila s množstvím doprovodných příloh, fotografií, knižních obálek i ukázkami černobílých a barevných dobových ilustrací, čímž se tato publikace stala i dostatečně reprezentativní.

Aleš Zach se jako vědecký pracovník zabývá dějinami českých nakladatelství 19. a 20. století, proto nás nepřekvapí, že toto téma zpracoval se značnou erudiicí, a navíc pro zájemce i přitažlivou formou. V první části knihy nazvané „Kladenský nakladatelský příběh“ se nejdříve dozvíme, kdo mohl podle tehdy platných zákonů u nás vydávat knihy, že se toto právo odvozovalo od vázaných koncesí knihy rozmnožovat (tisknout), nebo je prodávat. A pak následuje příběh kladenských knihkupců a později tiskařů, tedy nakladatelů, a to od konce sedmdesátých let devatenáctého století do počátku padesátých let století dvacátého. Nejvýznamnějším nakladatelem, jehož působnost přesáhla hranice města i regionu, byl Jaroslav Šnajdr, zejména jeho vydávání spisů R. Thákura i pozdější edice *Knihy východní moudrosti*. Svěrázného podnikatele představuje Otakar Zachar, jenž ke spolupráci získal M. Alše či A. Kašpara. Malíř a grafik Svatopluk Klír se stal výlučným vydavatelem bibliofilů, jako první knihu vydal z ro-

dinného archivu *Dopisy Karla Hlaváčka Marii Balounové*. Mezi spolupracujícími výtvarníky s kladenskými nakladateli však najdeme další známá jména, například F. Bílka, J. Váchala, A. Kalivodu, S. Kulhánka.

Záslužné je rovněž precizní zpracování bibliografie jednotlivých nakladatelů, které tvoří další čistý knihu s názvem „Nakladatelská kladnensia – bibliografický soupis“. I zde odvedl autor A. Zach pečlivou práci. Potom následuje již zmíněný slovník „Osobnosti nakladatelského Kladna“, v němž nalezneme nejen stručné medailonky nakladatelů, ale vůbec všech, kteří jsou s vydavatelskou činností a knižní kulturou v tomto městě nějak spojeni. Publikace tak získala další informační hodnotu a slovníček usnadní orientaci čtenářům v množství jmen, které se v ní vyskytují. Kniha dále obsahuje rejstřík i odkaz na základní literaturu včetně pramenů. Překvapí jen absence poznámkového aparátu.

V konečném výsledku dostáváme pěknou knihu, která důstojně připomíná významné jubileum kladenské knihovny a navíc přináší poučení z kulturních dějin města. Knihovna tak nepochybně připravila krásný dárek nejen sobě, ale i zájemcům z regionu a vůbec všem, kteří se rádi prodírají spleť významných českých a moravských nakladatelů či tiskařů, neboť v jejich malých „oficínách“ vznikala mnohdy významná díla, později bibliofily těžce sháněná do vlastních sbírek. Kniha překračuje rámec Kladna a okolí a potěší všechny zájemce o českou knižní kulturu.

Knihotiskárny a knihovny k sobě měly vždy velmi blízko, proto bychom jim mohli ve svých městech věnovat stejnou péči, jakou jí poskytli kladenská knihovnici. Navíc dnes, v době, kdy jsme nuceni neustále přemýšlet nad pojmem „globalizace“, zájem o dějiny jednotlivých regionů paradoxně, možná však zcela logicky, vzrůstá.

VLADISLAV RAŠKA

Z KNIHOVEN...

1. prosinec – Den pro dětskou knihu

Po jednání Sekce veřejných knihoven SKIP a předsednictva VV SKIP byl vyhlášen Den pro dětskou knihu. Letos proběhne v sobotu 1. prosince a ke společné účasti jsou zvány všechny knihovny, které se nechají inspirovat. Nápad uspořádat tento den, kterým je zpravidla sobota před první nedělí adventní, vzešel z Městské knihovny v Děčíně.

V dubnu roku 2006 navštívila paní Mgr. Vlasta Burešová, externí spolupracovnice děčínské knihovny, Veletrh dětské knihy v Liberci. Byla touto akcí tak nadšena, že se rozhodla něco podobného za dostupných finančních podmínek uskutečnit i v Děčíně. K jejímu plánu se ochotně přidali i ostatní zaměstnanci Městské knihovny.

Už v červnu roku 2006 jsme o svém záměru informovali vedoucího odboru školství a poslali školám informační letáky. V září na poradě ředitelů škol jsme již podrobně mluvili o možnostech vzájemné spolupráce, načež jsme se obrátili na učitele výtvarné výchovy a českého jazyka. Učitelům výtvarné výchovy jsme nabídli několik témat, v nichž se propojuje výtvarné umění s knižní kulturou: Ilustrace k dětským knihám, obálky ke knihám a záložky do knih. Pedagogové z mateřských škol a učitelé českého jazyka na školách základních jsme požádali o scénická zpracování příběhu z libovolné knížky, který pak děti předvedly v malém sále naší knihovny.

Do celého projektu jsme zapojili i pracovníky Chráněné krajinné oblasti (dále CHKO), kteří vytipo-

vali bobra jako nejohroženějšího živočicha našeho regionu. O bobrově pak s dětmi hovořili učitelé ve školách, seznámili je s jeho životem a zvyklostmi. Děti o bobrech nakonec vymýšlely nejrůznější příběhy a povídky, které posílaly do soutěže.

Dalším úkolem bylo obejít knihkupectví a antikvariáty ve městě a požádat je o spolupráci. Každé knihkupectví si vzalo patronát nad jednou věkovou kategorií dětí a při vyhlašování výsledků výtvarné a literární soutěže předávalo vítězům ceny, kterými byly zajímavé knihy.

Naše externí spolupracovnice Vlasta Burešová učila v té době na gymnáziu a získala z řad svých studentů obětavé pomocníky pro celý projekt. Studenti navštívili knihkupectví, vybrali si dětské knihy, které je zaujaly, a připravili podle nich pro děti soutěže a úkoly.

Oslovili jsme i několik sponzorů a požádali je o materiální pomoc. Studenti gymnázia pro ně vytvořili návrhy plakátů, za vítězné projekty byli autoři též odměněni knihou. Týdeník Princip, jeden ze sponzorů akce, nám pomohl s digitální podobou plakátů, vytiskla je místní tiskárna.

Za spolupráce studentů fotografické školy, která sídlí v našem městě, jsme pro děti vymysleli také fotografickou soutěž, v níž se opět objevilo téma spojené s knihou.

Na konci listopadu konečně přišel onen den „D“. Brzy ráno jsme se sešli se studenty gymnázia, kteří si ve velkém sále knihovny nachystali své úkoly a soutěže pro děti. Místnost se postupně zaplnila knihami ze spřízněných

knihkupectví, která nabízela nejrůznější tituly pro děti a mládež a inspirovala rodiče ke koupi zajímavého vánočního dárku. Svě místo měla v sále i pracovnice CHKO, která probírala s dětmi problematiku ohrožených druhů živočichů v našem regionu. V před-sálí nechyběl ani stánek s občerstvením.

Návštěvníci při vstupu do sálu obdrželi papír, s nímž bylo třeba obejít všechna stanoviště s úkoly. Po úspěšném splnění si mohl každý vybrat libovolnou odměnu ze sponzorských darů.

V malém sále knihovny probíhala každou půlhodinu školní představení, střídalo se zde divadlo, zpěv i tanec. Zapojili se i místní umělci, kteří četli dětem pohádky nebo s nimi zpívali písničky. Po celé budově byla vystavena díla z literární, výtvarné i fotografické soutěže, návštěvníci si mohli prohlédnout také expozici věnovanou 75. výročí založení knihovny, které jsme slavili v roce 2005.

Na Dni pro dětskou knihu se nás loni sešlo nečekaně mnoho, od rána až do pozdního odpoledne byl pro zájemce připraven bohatý program. Zejména pro nás – pořadatele – bylo setkání opravdu náročné, ale přestože se na nás podepsala únava, byli jsme s odvedenou prací spokojeni. Přála bych každému tu atmosféru zažít, proto zvu vás všechny, abyste se k nám letos 1. prosince každý ve své knihovně připojili.

EVA KUBŠOVÁ
kubsova@dcknihovna.cz

Čtvrtý ročník Polabského knižního veletrhu

Na začátku září letošního roku se již počtvrté otevřelo výstaviště v Lysé nad Labem Polabskému knižnímu veletrhu. Středočeská vědecká knihovna v Kladně zde zastupovala knihovny zřizované obcemi ve Středočeském kraji. Ve stánku se střídaly pracovnice kladenské vědecké knihovny, oběťavě zodpovídaly dotazy z oblasti knihovnictví i mimo něj. Prostřednictvím nejrůznějších informačních letáků měli návštěvníci možnost seznámit se s výsledky dotačního programu Středočeského kraje určeného knihovnám v roce 2007 na jejich modernizaci, představily se tu i knihovny, které v letošním roce slaví výročí svého založení.

Za spolupráce knihoven zřizovaných obcemi byla pro veletrh vytvořena prezentace, v níž bylo možné zhlédnout knihovny pověřené, profesionální i neprofesionální – ty, které mají to štěstí a stojí za nimi štedrý zřizovatel, takže jsou moderně vybavené a zásobené knižními novinkami, i knihovny závislé pouze na podpoře regionálních funkcí a obětavé práci knihovníků. Všechny však mají jedno společné: jsou zde

pro své čtenáře a návštěvníky a knihovníci se snaží vytvořit jim prostředí pro studium, setkávání i trávení volného času.

Ve stánku bylo také možné zakoupit publikace, které vydaly knihovny vlastními silami nebo se podílely na jejich vzniku.

Vedle stánku zastupujícího všechny obecní knihovny Středočeského kraje zde měly samostatnou prezentaci Městské knihovny z Lysé nad Labem a Nymburka.

Hned po zahájení veletrhu byla slavnostně předána „Cena Polabského veletrhu za celoživotní systematickou básnickou tvorbu pro děti a mimořádný přínos pro českou literaturu“ básníkovi Jiřímu Žáčkovi a nakladatelské ceny Polabského knižního veletrhu. Součástí programu byla i autorská čtení doprovázená autogramiádami, v čítárně U Čerta v Městské knihovně v Lysé nad Labem naslouchali vyprávěním autorů dětí, mládež i dospělí. Pozornosti nešla ani Marie Brožová s „Obhajobou pastelky“ a další známé osobnosti veřejného života.

Celý veletrh byl protkнут řadou vedlejších doprovodných programů.

Závěrem můžeme konstatovat, že v Lysé nad Labem rok co rok přibývá vystavovatelů, také pestrost programu je stále bohatší. Návštěvníky letošního ročníku neodradila ani mimořádná nepřízeň počasí. Současně s knižním veletrhem probíhala v Lysé nad Labem i výstava *Domov a teplo*, kde byly k dostání nejrůznější topné systémy a vyhřívací zařízení. Potěšilo nás, když jeden z návštěvníků od nás odcházel s prohlášením: „Přišel jsem pro kamna a odcházím s knihou...“

Pátý ročník veletrhu se uskutečnil od 4. do 7. září 2008.

Text a foto LADISLAVA CUKROVÁ

Jak šla prachatická knihovna do světa

Soutěžní klání s Harry Potterem

Město Prachaticy má partnerské vztahy s devíti zahraničními městy, která leží v Itálii, Rakousku, Švýcarsku, Litvě, Bělorusku, na Slovensku a v Německu. Nejdříve byla v červenci roku 2003 navázána spolupráce s Notburgou Schreiner, ředitelkou Okresní knihovny v německém Freyungu, v srpnu roku 2003 s Johannem Aichingem, ředitelem knihovny v rakouském Mauthausenu a v červnu roku

2004 s temperamentními zástupci italské knihovny v Terra del Sole.

Poslední zahraniční spolupráce, která nabyla konkrétnější podoby, vznikla v rámci Dnů slovenské kultury v Prachaticích. Čtvrtého dubna roku 2007 se v našich výstavních prostorách stala dalším knihovnickým partnerem Krajská knihovna Ludovíta Štúra ve Zvolenu. Na vernisáži byli přítomni slovenští hosté včetně zástupkyne

zvolenské knihovny Prisky Joščákové, zástupce odboru kultury Městského úřadu, bratislavské scenáristky a dramaturgyně Marty Diosi a umělců z výtvarného sdružení Zvolenská sedmička. Na besedách na střední i základní škole výtvarníci představili současné slovenské moderní umění a M. Diosi představila svůj dokument „Město létajících slov“, který popisuje život různých sociálních skupin ve Zvolenu.

Stále hledáme další cesty, jak v započaté mezinárodní spolupráci efektivně pokračovat. Prachatická knihovna má štěstí, že je ve svých snahách podporována zřizovatelem a těší se zájmu ze strany čtenářů.

Z Prachatic do Freyungu

Nyní podrobněji představím naši nejlépe fungující spolupráci s německou knihovnou ve Freyungu.

▲ Na návštěvě ve Freyungu

Navázání kontaktů spadá do období, kdy se všem otevřely naše hranice, tedy po roce 1990. Konkrétní podoby výměnných fondů a společných projektů ale tehdy spolupráce ještě nenabyla. Až 24. července roku 2003 se uskutečnila osobní návštěva ředitelky Městské knihovny Prachatic Hany Mrázové podpořená zástupkyní prachatického městského úřadu, vedoucí odboru kultury, školství a cestovního ruchu Růžnou Štemberkovou u ředitelky Okresní knihovny Freyung Notburgy Schreiner. Tehdy byla ustanovena

základní a reálná pravidla kulturní přeshraniční komunikace.

Při příležitosti slavnostního zpřístupnění nových webových stránek knihovny ve Freyungu byl za přítomnosti pracovníků Euroregionu Kaspara Sommera, Dany Biskup a starosty Freyungu Alexandra Muthmunna 2. září roku 2003 poprvé slavnostně předán náš výměnný fond. Celá akce byla prezentována v německých regionálních novinách. Knihy měly takový úspěch, že jsme byly požádány o zprostředkování dalšího nákupu přímo z nakladatelství Karolinum v Praze. Paní ředitelka na oplátku přivezla 8. října roku 2003 jejich výměnný fond do Prachatic, který u nás využili nejen učitelé, ale i studenti německého jazyka.

Na našich webových stránkách byl vytvořen odkaz na stránky německé knihovny a naopak.

Freyungští čtenáři měli a mají víceméně obdobné požadavky na složení souborů jako prachatictí, největší zájem byl a stále je o gramaticky i slovně jednoduchou četbu. Požadavky z německé strany směřují i na tematické německo-české slovníky, cestovní průvodce, časopis Šumava, Radniční listy nebo záznamy vysílání prachatické kabelové televize. Prachatictí čtenáři požadují dětské knihy s jednoduchým textem a komiksy, časopisy společenské i oborově zaměřené, například pro motorkáře či nadšence pro letadla. Velký zájem je ale také o díla klasiků, jako například Goetheho, Stiftera, Schillera a v poslední době knihy od Agathy Christie. Svě jazykově vyspělé příznivce si u nás našly i knihy současných autorů.

Zájem o dokumenty z těchto souborů je ze strany studentů a učitelů, ovšem i široké veřejnosti, stále velký. Jistě vychází z potřeby zdokonalit se v cizím ja-

zyce, bohužel však také ze zoufalé malé nabídky německé literatury na našem trhu.

Od roku 2003 proběhlo několik setkání s ředitelkou N. Schreiner. Ta nejdříve přijala v rámci Týdne knihoven v říjnu roku 2003 lektorskou účast na odborném semináři pro učitele německého jazyka v Prachaticích.

Výrazněji se zapsala do povědomí našich i německých knihovníků exkurze a seminář, které proběhly 21. listopadu roku 2005 v krajské knihovně ve Freyungu. Přes vytrvalé sněžení se tehdy ráno sešlo na autobusovém nádraží v Prachaticích přes třicet knihovnic a knihovníků z Prachatic. Po náročném cestě jsme byli velmi srdečně přivítáni a provedeni krásnou novou budovou knihovny. Při prohlídce všechny zajímal způsob zpracování i balení knih a systém půjčování.

Po literárním semináři knihovníci vyrazili na zámek Wolfstein, kde je v taverně přijal radní města Freyung pan Paulus. Po malém občerstvení je vedoucí muzea provedl expozicí myslivectví a rybolov-

vu. Tyto expozice se mezi knihovnickými a jejich rodinnými příslušníky setkaly s velkým úspěchem.

K šedesátému, pětadesátému a stodesátému výročí prachatického veřejného knihovnictví, které jsme si připomínali na podzim roku 2006, byla ve spolupráci s příhraničními knihovnami okresu Freyung-Grafenau vydána publikace *Příhraniční knihovny okresu Prachatic a Freyung-Grafenau*, na jejíž vydání získala prachatická knihovna finanční prostředky z Evropských fondů.

V rámci oslav také 25. října 2006 uskutečnila prachatická knihovna konferenci, na níž kromě jiných hostů vystoupila jako čestný host paní Schreiner s příspěvkem *Přeshraniční spolupráce Okresní knihovny ve Freyungu a Městské knihovny Prachatic*.

Němečtí knihovníci se nechávají inspirovat bohatou nabídkou aktivit, které celoročně nabízí Městská knihovna Prachatic. Kro-

mě jiného tu již druhým rokem probíhá Čtenářská liga, projekt na podporu čtenářství, který se německému partnerovi zalíbil natolik, že do něj knihovnici z Freyungu zapojili studenty z místního gymnázia. Tato soutěž dospěla letos do finále a 16 českých vítězů jelo 12. června 2007 na mezinárodní literární soutěžní klání do Freyungu, nazvané *Putování s Večerníčkem*. Přátelským soutěžním všechny provázal hodný Večerníček, a protože to bylo soutěžení pohádkové, doprovázely nás i další postavičky – rozpuštělá a stále skotačivá Pipi Dlouhá punčocha, krásná a milá Popelka, ve-

selí a dovádíví králíci z klobouku Bob a Bobek, pilná včelka Mája a také kouzelnický kluk Harry Potter. Všechny tyto soutěže připravovala naše knihovna. Okresní knihovna Freyung a místní gymnázium připravilo soutěž na téma Pán prstenů. Aby si děti procvičily i zeměpisné znalosti, nachystali soutěžní disciplíny také zástupci Euroregionu. Všechny soutěže se opravdu vydařily a děti byly velice nadšené. Příští mezinárodní přátelské soutěžení je plánováno do Prachatic. Aby se děti před cestou domů zklidnily, navštívily po dobrém obědě místní zámek Vlčí kámen s přírodovědným muzeem. Byly to opravdu nezapomenutelné zážitky.

Cíl projektu – navázání nových přátelství mezi dětskými čtenáři a poznání literatury pro děti a mládež našich příhraničních sousedů – byl nadmíru splněn.

HANA MRÁZOVÁ
Foto archiv knihovny

Pravý rytíř navštívil kutnohorskou knihovnu...

V půlce června nás v dětském oddělení čekala velmi významná událost. Pro 170 prvňáčků všech kutnohorských základních škol jsme připravili pasování do řad čtenářů knihovny.

S dětmi prvních tříd jsme zahájily spolupráci již začátkem září 2006 a během školního roku jsme pro ně vymyslely jednoduché úkoly. Děti malovaly svá oblíbená

písmenka, vymýšlely slova, která na písmenka začínají a během měsíce května 2007 nám v dětském oddělení předvedly, jak se naučily číst.

Děti zvládly všechna písmenka na jedničku, a proto jsme je pozvaly na slavnostní pasování do řad čtenářů knihovny. Vzhledem ke krásnému počasí vše proběhlo na zahradě knihovny. Prvňáčky jsme přivítaly a seznámily je s tím, co je vlastně bude v tento slavnostní den čekat. Najednou se ozvaly fanfáry a vstoupil mezi nás pravý rytíř s kouzelným mečem. Děti povstaly a rytíř přečetl slavnostní slib, po kterém každý prvňáček poklekl na polštář a kouzelným mečem byl pasován na čtenáře kutnohorské knihovny.

Jako upomínku na tento slavnostní okamžik dostal každý pamětní glejt, jehož součástí je i záložka, která dětem umožňuje půjčování knih a časopisů po celý rok zdarma. Ještě závěrečná fotografie s rytířem a malými čtenáři i paní učitelky odcházely z knihovny plní dojmů a zážitků z nádherného do-
poledne.

PETRA MORAVCOVÁ
– HELENA NETOLICKÁ

Foto archiv knihovny

—**Dotaz:** Jak se staví anglické veřejné knihovny ke svým pobočkám?

—**Odpověď:** Když jsem před 50 lety začínala v londýnských veřejných knihovnách, bylo cílem knihovníků, aby každý obyvatel měl knihovnu na vzdálenost nanejvýš jedné míle (1,6 km) od svého bydliště. Po válce nebylo zprvu dost budov a stavební činnost byla omezena. Na začátku šedesátých let se začalo investovat do nových staveb a vznikly nové pobočky. Byla to doba rozkvětu veřejných knihoven.

V místě, kde bydlím, jsem si například mohla vybrat mezi starší a poměrně velkou pobočkou vzdálenou asi půl kilometru na jih, malou nově vybudovanou asi tři čtvrtě kilometru na severovýchod a novou rovněž malou knihovnou asi kilometr na sever, kterou sice provozovala vedlejší obec, ale čtenářské průkazky se směly používat po celém Londýně.

Do té třetí knihovny jsem často chodívala se svými dětmi než začaly chodit do školy. Měli tam dobrý výběr dětských knih a příjemné prostředí. Vedle knihovny stálo nové středisko pro pomocné lékařské služby, kam chodily matky zvážit batolata a staří lidé na bezplatné porady. Mezi budovami bylo parkoviště s malými záhonky kvetoucích růží. Bylo to vzorně naplánované centrum místní komunity. Mám na tu dobu hezké vzpomínky.

Nedávno jsem se tam šla znovu podívat. Oba objekty jsou obehnané vysokým dřevěným plotem, na kterém je vyhláška, že se tu staví byty. Ačkoli jsem si vědoma, že nedostatek bytů je v Londýně velký problém a že finanční zdroje pro kulturu, včetně knihoven, jsou nedostačující, bylo mi z toho smutno. Kam asi dnes chodí matky s předškolními dětmi a kde se asi penzistům dostává potřebná péče? Předpokládám, že matky se do větší a vzdálenější knihovny dopraví autem, nebo už knihovny vůbec nevyužívají. Ovšem důchodci autem určitě nejezdí, většina z nich je chudá jako všude na světě. Nezbyvá jim, než sedět před televizí a vyrovnávat se v osamění se vším, co jim stáří nachystalo.

Častěji chodívám kolem té druhé malé moderní pobočky. Díky tomu, že místní obyvatelé před několika lety aktivně protestovali proti jejímu plánovanému uzavření, je ještě stále otevřená a čtenáři jsou rádi, že ji mají.

Velká pobočka na vrcholu kopce funguje a poskytuje dobré služby. Má pěkné dětské oddělení a chodí tam hodně lidí, protože stojí uprostřed hlavního nákupního střediska. Ale i tam se život pomalu mění, například v jednom z bývalých kostelů je dnes hospoda. Moderní životní styl způsobuje, že méně lidí chodí nakupovat pěšky, aby se při tom cestou zastavili v knihovně. Někteří nemají o čtení zájem, jiní si kupují nebo objedávají knihy po internetu nebo jezdí autem do větších knihoven. Mnozí, kteří by chtěli knihy čist, nemají přístup k internetu a peníze na jejich nákup, neřídí auto a těžko zvládají dlouhou chůzi. Pro ně je zavírání malých poboček velkou ranou.

Zemřel uznávaný knihkupec Bohumil Fišer

Mnohým knihovníkům se pražské knihkupectví Fišer, sídlící v Kaprově ulici nedalo Filozofické fakulty UK, stalo místem, kam chodí nakupovat náročnější literaturu a odborné publikace, které tady, s téměř stoprocentní jistotou, vždy seženou. Zpráva z konce srpna, že majitel tohoto věhlasného „knižního krámu“ podlehl dlouhé a těžké nemoci a v šestašedesáti letech 28. srpna navždy odešel, byla a je smutná.

Do knihkupectví v Kaprově ulici, kde už od roku 1933 sídlilo knihkupectví založené nakladatelem Josefe Hokrem (v roce 1948 bylo znárodněno a přešlo pod n. p. Kniha), nastoupil Bohumil Fišer v roce 1963 a začal ho rozvíjet způsobem, který se vymykal tehdejšímu všeobecnému trendu panujícímu v tomto oboru. Podarilo se mu tady vytvořit knihkupectví s jasným zacílením na náročnějšího čtenáře a studenty blízké univerzity.

Když v devadesátých letech Bohumil Fišer knihkupectví koupil a 19. března 1991 slavnostně otevřel, nemusel se svých knihkupeckých zásad a předsevzetí ani moc měnit. Zaměření na kvalitní literaturu zůstalo, radost asi přinášelo svobodné rozhodování o výběru z neuvěřitelné nabídky titulů, které po létech pústu přicházely na knižní trh. Knihkupecká svědomitost, korektnost a znalost oboru byla pro něj samozřejmostí a tyto vlastnosti a dovednosti požadoval i od svých spolupracovníků.

Právě od nich jsme se dověděli, že přáním Bohumila Fišera bylo, aby jeho knihkupectví a celá firma pokračovaly dál ve stejném duchu, který tady vládl za jeho života. Znamená to tedy, že „program“ Knihkupectví Fišer – studentské slevy, autogramiády, uvádění nových knih do povědomí veřejnosti, besedy s autory – bude i nadále pokračovat. A také spolupráce s více než dvaceti domácími a několika zahraničními knihovnami. A to je pro knihovny dobrá zpráva.

Ne každému člověku se podaří zanechat po sobě dílo, na které se nezapomíná. Bohumilu Fišerovi se to povedlo a věřme, že jeho nástupci v Knihkupectví Fišer budou o to nadále usilovat.

— ova —

Zdroje jsou dostupné v knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Místem konání připravovaného ročníku studentského sympozia BOBCATSSS bude Chorvatsko, konkrétně město Zadar. Sympozium tam bude uspořádáno v termínu od 28. do 30. ledna 2008. Mottem nadcházejícího ročníku bude „Providing Access to Information For Everyone“ (Zajištění přístupu k internetu pro každého). Sympozium pořádají tradičně studenti, v tomto případě se k německým studentům z Humboldtovy univerzity (Humboldt Universität) v Berlíně a Fachhochschule v Postupimi připojí také studenti kateder knihovnictví a informační vědy dvou vysokých škol z Chorvatska, Univerzity v Zadaru a v Osijeku. Chorvatský BOBCATSSS by měl mít zvlášť vysokou úroveň, protože se pořadatelům podařilo, aby nad jeho konáním převzal záštitu chorvatský prezident.

(*Buch und Bibliothek*, – Jg. 59, č. 6 (2007), s. 159).

Zpřístupnění digitalizovaných dokumentů

Na www stránkách knihoven je v centru zájmu mnoha knihoven ve světě. Pro historické hudební rukopisy je tato metoda zpřístupnění zvláště vhodná, protože jsou zranitelné, cenné a každá manipulace originálu škodí. Kromě toho dřívější způsoby zpřístupnění, jako jsou mikrofiše, neumožnily zkoumat důležité detaily (např. vodoznaky, čáry tužkou). Přístup k originálům lze přitom umožnit jen za zvláštních podmínek. Rakouská národní knihovna připravila spolu s dalšími na hudbu zaměřenými institucemi projekt Schubert on-line. Cílem projektu je shromáždit po celém světě autografy Franze Schuberta do jedné velké virtuální knihovny, která bude celosvětově volně přístupná. Tak bude zájemcům k dispozici přes 8000 stran notových rukopisů, dopisů a deníkových záznamů Franze Schuberta.

(*ÖNB Newsletter*. – č. 2 (2007), s. 6)

Rakouská národní knihovna, Österreichische Nationalbibliothek, při práci s veřejností rozhodně neopomíjí své budoucí uživatele – děti již od 6 let. Prohlídky knihovny jsou pro děti různých věkových skupin zaměřeny tematicky v souladu s jejich věkem a chápáním. Mladší děti např. mají možnost hledat v knihách historického sálu (Prunksaal) kouzelné pohádkové bytosti a zvířata všeho druhu. Pozornost poutá i to, jak blízko mají některé obrázky k figurkám, které děti znají z komiksů. Scénář této pro-

hlídky je nazván Von Löwen, Drachen und fliegenden Pferden. Děti také mohou navštívit sklady, kde jim, opět úměrně jejich věku, knihovníci ukazují zajímavosti z provozu. Předmětem tematických prohlídek bývají i právě probíhající výstavy. V poslední době téma An Ihre Majestäten vedlo na výstavu Geschenke für das Kaiserhaus, kde se děti např. dozvěděly, jak se gratulovalo císaři k narozeninám, jak se balily dárky pro členy císařské rodiny apod. Zapojují se i další organizační součásti knihovny: Na výstavě v Muzeu papyrů (Papyrusmuseum) děti např. hledají, z čeho se v antice vyráběla zubní pasta nebo co tehdy užívali proti bolesti hlavy. Téma Artzbesuch in Ägypten bylo určeno dětem nad 8 let. Na tyto prohlídky děti přicházejí v doprovodu rodinných příslušníků. Knihovna připravuje také programy pro školy, především v Globenmuseum (Muzeu globusů) a v Esperantomuseum (Muzeu esperanta).

(*ÖNB Newsletter*. – č. 2 (2007), s. 6)

V Británii věnují veřejné knihovny

velkou pozornost práci s vězni. Zapojují se přitom do projektů institucí státní a místní správy, spolupracují s vězeňskými knihovnami, zdravotníky, kaplany, odděleními drogové rehabilitace, vzdělávacími odděleními věznic apod. Síť Writers in Prison Network zahrnuje některé už známé projekty jako je Storybook Dad/Mum, při kterém vězňové nahrávají pro své děti na CD pohádky a různá vyprávění, ale rozvíjí je a připravuje i nové formy. Projekt využívá spolupráce profesionálních autorů a klienty jsou lidé většinou s velice nízkým stupněm gramotnosti. Práce se zaměřuje jednak na rozvoj jejich četby a vlastní kreativity, ale také na rozvoj jejich vztahů s dětmi, které nevinně přicházejí o jednoho z rodičů. Iniciativa dává vězňům příležitost k vlastním uměleckým aktivitám, jako je tvůrčí psaní nebo třeba podíl na divadelním představení. Těm, kteří nejsou zběhlí ve čtení a psaní, pomáhá s veřejným vypravováním příběhu vlastních nebo vyčtených. Zmíněný projekt Storytelling Dad/Mum dostal i novější podobu, při které vězeň s pomocí počítače připraví a vydá originální knihu pro své dítě. Je možné si podle talentu vzájemně pomáhat, např. s ilustracemi. Z tohoto projektu vychází vzdělávací kurz Men Behaving Dadly, který se zaměřuje na upevňování rodičovské role a přidává výcvik otců ve vaření, zásadách správné výživy, ručních pracích, hudbě atd.

(*Public Library Journal*. Summer (2007), s. 20–23)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

Bibliotečnyje resursy regiona : sbornik naučnych trudov / otv. red. Je. B. Artem'jeva. /Knihoznické prostředky regionu : sborník vědeckých prací./ Novosibirsk : Gos. publičnaja naučno-techničeskaja biblioteka, 2005. – 294 s. *Kfe 36.855*

The Cambridge History of Libraries in Britain and Ireland. Vol. 1, to 1640. Vol. 2, 1640–1850. Vol. 3, 1850–2000. /Dějiny knihoven v Británii a v Irsku. Sv. 1-3./ Cambridge : Cambridge Univ. Press, 2006. – 688, 575, 737 s. : il. *Kdb 36.842-844*

Ikaros – 10 let letu : dokument k 10. výročí elektronického časopisu Ikaros. Praha : Ikaros, 2007. – 1 DVD-video (40 min.) *Abdf 387/DVD*

The Library as Place : history, community, and culture / ed. by John E. Buschman and Gloria J. Lecombe. /Knihovna jako místo : dějiny, společnost a kultura./ Westport : Libraries Unlimited, 2006. – 260 s. : il. *Kea 36.606*

Running a Small Library : a how-to-do manual / ed. by John A. Moorman. /Provoz malé knihovny : příručka./ New York : Neal-Schuman, 2006. – 336 s. – (How-to-do-it manuals for librarians ; no. 149) *Kf 36.759*

La via del libro : guida alle librerie e alle biblioteche pubbliche di Torino e dell'area metropolitana. /Cesta knihy : průvodce po knihkupectvích a veřejných knihovnách města Torina a okolí./ Torino : Comitato Librai Indipendenti, 2006. – 128 s. : il. *Kc 36.864*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

Research and Advances Technology for Digital Libraries : 10th European Conference, ECDL 2006 : Alicante, Spain, September 17–22, 2006 : proceedings. /Výzkum a technologický pokrok pro digitální knihovny. 10. evropská konference ECDL – European Computer Driving Licence, Alicante, Španělsko, 17.–22. 9. 2006./ Berlin : Springer, 2006. – 1 elektronický optický disk (CD-ROM) *Abdf 375/CD-ROM*

Architektura knihoven

De POLI, Aldo : Bibliothèques : architectures 1995–2005. /Knihovny : architektura 1995 až 2005./ Arles : Actes Sud – Motta, 2004. – 278 s. : il., plány *Aa 36.881*

The Eye above Prague : a library for the third millennium / [texts Kateřina Hekrdlová ... et al. ;

translation Kateřina Hilská]. /Oko nad Prahou : knihovna pro třetí tisíciletí./ Prague : National Library of the Czech Republic, 2007. – 76 s. : il. *Tab 36.871*

Organizace knihovnických fondů

Digital Preservation / Marilyn Deegan and Simon Tanner. /Digitální ochrana./ London : Facet, 2006. – 260 s. *Ol 36.800*

Globalization, Digitization, Access and Preservation of Cultural Heritage : papers from the international conference, Sofia, Bulgaria, 8–10 November 2006 / ed. by Herbert K. Achleitner, Alexander Dimchev. /Globalizace, digitalizace, přístup a ochrana kulturního dědictví. Materiály z mezinárodní konference, 8.–10. 11. 2006, Sofie (Bulharsko)./ Sofia : St. Kliment Ohridski, University of Sofia, 2007. – 477 s. : il. *Ol 36.901*

Sítě knihoven

CARR, Reg : The Academic Research Library in a Decade of Change. /Akademická vědecká knihovna v desetiletí změn./ Oxford : Chandos, 2007. – xvii, 237 s. *Tb 36.678*

HART, Thomas L. : The School Library Media Facilities Planner. /Plán mediálního vybavení školních knihoven./ New York : Neal-Schuman, 2005. – xiii, 252 s. : il. + 1 CD-ROM *Tf 36.756*

New Challenges Facing Academic Librarians Today : electronic journals, archival digitization, document delivery, ect. / ed. by Jean Caswell, Paul G. Haschak, Dayne Sherman. /Nové výzvy dnešních akademických knihovníků : elektronické časopisy, digitalizační archivování, dodávání dokumentů, atd./ Lewiston : Edwin Mellen, 2005. – xiii, 288 s. *Tb 36.599*

80 let Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně : 1921–2001 / zpracovala Dana Riedlová a kol. ; odpovědná red. Helena Gajdušková, Marie Pokorná. Vsetín : Masarykova veřejná knihovna, 2001. – 24 s. : il. *Tec 8.454/B*

Příhraniční knihovny okresu Prachatice a Freyung-Grafenau. Prachatice : Městská knihovna, 2006. – [15] s. : il. *Tea 8.221/B*

Služby knihoven

An Introduction to Reference Services in Academic Libraries / ed. by Elizabeth Connor. /Úvod do referenčních služeb v akademických knihovnách./ New York : Haworth, 2006. – xxii, 194 s. *Sd 36.704*

ZÁKLADNÍ KAMENY
NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

aneb Národ sobě II

> text JAROSLAV ČISAŘ, foto EVA HODÍKOVÁ

KÁMEN DESÁTÝ, JEDENÁCTÝ, DVANÁCTÝ

/ Karlovarský kraj

– Krajská knihovna Karlovy Vary

/ Městská knihovna v Chebu

/ Městská knihovna Sokolov

Svaz knihovníků a informačních pracovníků Karlovarského regionu

Národnostní složení obyvatelstva západních Čech v 19. století zřejmě ovlivnilo, že mezi základními kameny pro budovu Národního divadla chybí ty, které vznikly a připomínají právě tuto oblast naší země. V případě základních kamenů pro novou budovu Národní knihovny ČR o půldruhé století později je tomu zcela jinak. Západní Čechy zde mají jako donátoři hned několik zastoupení. Delegation knihovníků z regionu Západních Čech ve složení Eva Novotná, Helena Puchtová, Ivanka Špundová a Martin Kinter přišla na řadu jako patnáctá. Předávala kameny rovnou tři – sopečný kámen z Komorní Hůrky, hnědé uhli v těžném stavu a vřídlovec laminovaný. Na připomenutí této události a pro pozdější identifikaci kamenů knihovnická delegace k nim přidala jejich rodné listy. Text jednoho dokumentu uvádíme v doslovném znění:

Místo narození: **Karlovy Vary – Zámecký vrch**

Rok narození: **asi před 100 000 lety**

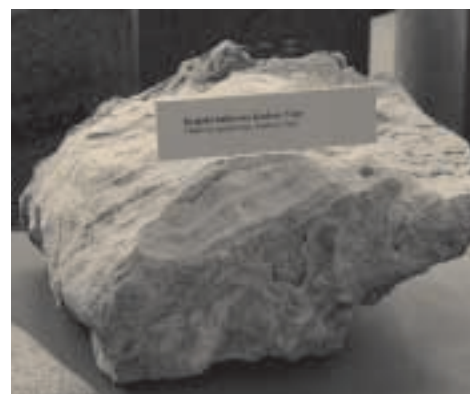
Jméno: **Vřídlovec laminovaný**

Rodiče: **Krajská knihovna Karlovy Vary**

Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád

Karlovarský kraj 22. 9. 2006

RO SKIP Karlovarského kraje, matrikář

(Poděkování za pomoc a spolupráci Jitce Banzetové, Marii Mudrové, Ivance Špundové, Heleně Puchtové, Evě Novotné, Martinu Kinterovi, Daniele Drobečkové a Tomáši Vylitovi za využití jeho textu)

Příště: **Karlovarský kraj II.**

U dvou kamenů, ze Sokolova a z Karlových Varů, mi dodali zpřesňující informace i geologové. O stáří, složení a podmínkách vzniku kamene za oficiálního dárců, Krajskou knihovnu Karlovy Vary se vyjádřil Tomáš Vylita, hydrogeolog, ředitel Referenčních laboratoří pro přírodní léčivé zdroje MZ ČR: Jedná se o vzorek zřidelného sedimentu – karlovarského vřídlovice. Vzorek byl odebrán při hydrogeologickém průzkumu v roce 2000 v prostoru Zámecké kolonády v lázeňském místě Karlovy Vary. Zřidelní sedimentace se zde objevuje v podobě sintrů, tj. nejměkčích a nejmladších sedimentů, vřídlovců, které reprezentuje nádherná, až několik metrů mocná Hochstetterova lavice, a chorismitů. To jsou „žily“ v granitu, jež se vyskytují až v hloubkách 32 m pod povrchem. V prostoru Zámecké kolonády byly nalezeny též oolitické formy vřídlovice, tedy vzácné hrachovce. Zřidelní sedimenty byly již z velké části odtěženy při starší i novější výstavbě na tomto území. Původně se však vyskytovaly všude kolem. V suterénu kolonády i v samostatném pavilonu nad kolonádou jsou umístěny přelivné vázy s historickými výskyty termální vody. Zajímavostí jsou stará jímání Zámeckých pramenů. První z nich byl odkryt již v roce 1769. Další jímání byla provedena v letech 1902 a 1965, poslední pak v roce 1984. V prostoru Zámecké kolonády je zdokumentováno celkem osm Zámeckých pramenů. Místo nálezu základního kamene pro novou budovu národní knihovny dnes není přístupné.

Prostřednictvím měření izotopů uranu činí stáří vzorku 102 000 ± 4,8 roku. Vřídlovec se pro svoji zajímavou strukturu s oblibou používá jako dekorační obkladový kámen. Ve středověku sloužil také k výrobě páleného vápna. Slouží ovšem i jako stavební kámen. Z moderní doby byl v samotných Karlových Varech použit v kryté kostela sv. Máří Magdaleny při stavbě oltáře Božího hrobu, který pochází z roku 1910. Vzorky vřídlovců jsou dnes k nalezení téměř ve všech přírodovědných muzeích po celém světě. Kromě stavebních a dekoračních funkcí má tato zřidelní sedimentace velký význam i při výrobě karlovarských suvenýrů, jako jsou zkamenělé růžičky, různé sošky, podstavce, popelníčky, vázičky apod.

Dárci tohoto mimořádného kamene přejí nové budově národní knihovny, aby byla otevřenou pokladnicí, kde lidé budou moci hledat odpovědi na své otázky a místem, kde se budou rádi potkávat. Ředitelka Městské knihovny Sokolov paní Daniela Drobečková dodala: „Samozřejmě hodně čtenářů!“

Pokračování v příštím čísle

Procházka Klementinem / DVD

Pražské Klementinum je jednou z nejnavštěvovanějších architektonických památek hlavního města. Barokní areál o rozloze dvou hektarů vznikl za účasti řady velmi významných stavitelů a umělců šestnáctého až osmnáctého století. DVD Procházka Klementinem je velmi obsáhlý průvodce druhou největší architektonickou památkou Prahy mapující její historii od počátků výstavby, kdy sloužila jako jezuitská kolej, až do současnosti. Dnes je Klementinum hlavním sídlem Národní knihovny České republiky.

■ Pro Národní knihovnu ČR vyrobila agentura ATRI Hradec Králové.

■ 1. vydání. Praha 2006. Cena: 205 Kč

Europeica – Slavica – Baltica Jiřímu Marvanovi k 70. narozeninám

Sestavily: Helena Petáková – Hana Opleštilová

Sborník příspěvků vydaný u příležitosti životního jubilea významného českého slavisty prof. Jiřího Marvana. Ačkoliv tématem větší části statí je slovenská jazykověda, přesto však kniha jako celek pokrývá komplexně celou šíři Marvanových odborných aktivit a přibližuje výsledky jeho dlouholetého výzkumu. Základ knihy tvoří výběr z příspěvků přednesených na sympóziu „Balto-slavica na prahu století“, které v dubnu 2006 pořádala Slovenská knihovna a Ústav slavistických a východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Kniha je doplněna kompletní bibliografií Marvanových prací.

■ Vydala Národní knihovna ČR pro Slovenskou knihovnu.

■ 1. vydání. Praha 2007. Náklad 300 výtisků. 327 s. Cena 100 Kč.

■ ISBN 978-80-7050-521-2

